

Uppsala universitet
Teologiska institutionen
Handledare: Carl Reinhold Bråkenhielm
Masteruppsats 30 hp, ht 09
Opponent: Anna Hartwig
Datum för framläggning: 2010-01-13

Svenska kyrkan och homosexualiteten 1951-2005

Om en förändrad inställning och dess motivering

Innehåll

1.	INLEDNING	3
1.1.	Syfte och frågeställning.....	3
1.2.	Metod.....	3
	Bibelns ställning i Svenska kyrkan.....	5
	Bekännelseskriaternas ställning i Svenska kyrkan.....	8
1.3.	Material.....	10
1.4.	Forskningsläge.....	10
2.	DOKUMENTEN	11
2.1.	Biskopsbrevet 1951	12
	Sammanfattning.....	12
2.2.	De homosexuella och kyrkan 1974	13
2.2.1.	Rapportens allmänna argumentation.....	14
2.2.2.	Rapportens exegetiska argumentation.....	18
2.2.3.	Rapportens slutsats och förslag.....	22
	Sammanfattning.....	23
2.3.	Kyrkan och homosexualiteten 1994	24
2.3.1.	Bibelns ställning och auktoritet.....	25
2.3.2.	Huvudlinjen.....	30
2.3.3.	Alternativlinjen.....	33
	Sammanfattning.....	36
2.4.	Rapport från en hearing 2005	37
2.4.1	Ärkebiskop K. G. Hammar.....	38
2.4.2.	Holsten Fagerberg och Per Olof Widell.....	40
2.4.3.	Ragnar Holte.....	41
2.4.4.	Jesper Svartvik.....	43
2.4.5.	Sven-Erik Brodd.....	46
2.4.6.	Ann-Cathrin Jarl.....	47
2.4.7.	Lars Gårdfeldt.....	49
2.4.8.	Erik Johansson.....	51
2.4.9.	Bo Brander.....	53
2.4.10.	Tuulikki Koivunen Bylund.....	55
2.4.11.	Ingegerd Sjölin.....	57
2.4.12.	Teologiska kommitténs förslag.....	59
	Sammanfattning.....	61
3.	SAMMANFATTNING	62
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	66
	APPENDIX	69

1. INLEDNING

Denna undersökning är högaktuell. Svenska kyrkans högsta beslutande organ, Kyrkomötet, fattade den 22 oktober 2009 beslut om att viga homosexuella par till äktenskapet. Enligt många bedömare, däribland ärkebiskop Anders Weiryd, togs emellertid det stora steget redan den 25 oktober 2005, då Kyrkomötet fattade beslut om att ingångna homosexuella partnerskap skulle kunna välsignas i Svenska kyrkan. Ett drygt halvsekel tidigare, 1951, hade Svenska kyrkans samlade biskopskollegium skrivit ett offentligt brev till kyrkans prästerskap, där homosexuella handlingar utan vidare förklaras vara brott mot Guds bud.

Denna förändring från ett förbehållslöst nej till ett lika förbehållslöst bejakande av homosexualitet kan man tycka vara anmärkningsvärd hos en institution som åtminstone tidigare gjort anspråk på att förvalta och förkunna Guds vilja och budskap till människorna, och som i sin heliga urkund, Bibeln, uppmanas att ”fortsätta kampen för den tro som en gång för alla har överlämnats åt de heliga” (Jud. v 3). Denna undersökning vill kasta ljus över processen som lett fram till Svenska kyrkans förändrade inställning. Utvecklingen från 1951 till 2005 kommer att beskrivas och analyseras.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet är att beskriva den successiva förändring som skett under de senaste decennierna när det gäller Svenska kyrkans förhållande till homosexualiteten.

Det faller sig även angeläget att ta reda på hur den förändrade synen motiverats, vilka argument som använts i debatten. Genomgången kommer inte bara att vara deskriptiv utan jag kommer också att granska och bedöma de argument som anförts till stöd för förändringen. Denna prövning kommer att ske utifrån Bibeln och de lutherska bekännelseskrifterna.

Jag kommer även att undersöka vilka motargument som använts i debatten. Även dessa argument kommer att underkastas kritisk prövning.

Frågeställningarna blir alltså i huvudsak två, där den första, som söker ett deskriptivt undersökande svar, även inkluderar en redovisning av argumenten:

- 1) Hur har Svenska kyrkans inställning till homosexualitet förändrats mellan 1951 och 2005 och hur har argumenten för och emot homosexualitet sett ut?
- 2) Är argumenten för förändringen hållbara utifrån Bibeln och bekännelseskrifterna?

1.2. Metod

Som ovan angetts är uppgiften inte endast deskriptiv utan även kritisk; argumenten och resonemangen anges inte endast utan prövas även utifrån Bibeln och de lutherska bekännelseskrifterna. Den historiska lutherska trosuppfattningen gör gällande att Bibeln är Guds Ord och att denna skrift därmed utgör absolut auktoritet för kyrkans tro och liv. De

lutherska bekännelseskriterierna, av tyska teologer sammanställda 1580 i *Liber Concordiae* (Konkordieboken), i Sverige utgivna under namnet Svenska kyrkans bekännelseskriter (SKB), anses av lutherska kyrkor vara den riktiga utläggningen eller förklaringen av Guds Ord. Därför kan denna undersökning, som i sin kritiska uppgift utgår från just Bibeln och de lutherska bekännelseskriterierna, sägas vara en prövning av Svenska kyrkans inställning till homosexualitet utifrån ett *evangeliskt-lutherskt* perspektiv.

Huruvida denna undersökning därmed också är en kritisk granskning av Svenska kyrkans inställning till homosexualitet utifrån Svenska kyrkans *egen bekännelse* är en annan fråga. Svenska kyrkans tro, lära och bekännelse sägs visserligen i Svenska kyrkans kyrkoordning, § 1, vara ”grundat i Guds heliga ord, såsom det är oss givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter, är sammanfattad i den apostoliska, den nicenska och den athanasianska trosbekännelsen samt i den oförändrade augsburgska bekännelsen av år 1530, är bejakad och erkänd i Uppsala mötes beslut år 1593, är förklarad och kommenterad i Konkordieboken samt i andra av Svenska kyrkan bejakade dokument”, men Bibelns och bekännelseskriteriernas auktoritativa roll i Svenska kyrkan är mycket komplicerad. Allmänt kan ändå sägas att Bibelns och bekännelsens auktoritet med tiden har försvagats och relativiserats. Detta gör det mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att pröva om Svenska kyrkans syn på homosexualitet faller inom ramen för den egna bekännelsen. Ingen torde nämligen kunna slå fast vad exakt Svenska kyrkans bekännelse är, hur skarpt avgränsad den är från avvikande uppfattningar och i vilken grad Bibelns och bekännelseskriteriernas ord skall vara gällande.

I detta inledande metodavsnitt vare det nog med att säga att den kritiska prövningen är gjord utifrån ett *evangeliskt-lutherskt* perspektiv, d.v.s. utifrån Bibeln och Konkordieboken. I vilken grad dessa dokument också återspeglar Svenska kyrkans tro, lära och bekännelse är inte betydelsefullt för metoden genom vilken uppsatsens uppgift utförs.

Bibelns och bekännelseskriteriernas ställning i Svenska kyrkan är däremot en fråga som i högsta grad aktualiseras i och med en undersökning som denna. Det har därför befunnits angeläget att redogöra för den saken. Då uppsatsens kritiskt granskande uppgift bestämts till att göras utifrån ett evangeliskt-lutherskt perspektiv, och denna trosuppfattnings ställning inom Svenska kyrkan är en fråga helt för sig, behandlas frågan om Bibelns och bekännelseskriteriernas ställning i Svenska kyrkan inte i själva undersökningen, utan istället helt kortfattat här och nu.

Bibelns ställning i Svenska kyrkan

Som ovan nämnts utgör Bibeln den absoluta normen i luthersk teologi. Mot den skall allt vad gäller kyrkans liv och lära prövas. I denna uppsats kallas denna princip på ett par ställen *sola*

scriptura-principen. Principen bygger naturligtvis på den förutsättningen, att det är Gud som inspirerat de bibliska författarna så att de skrivit ner ofelbar, gudomlig sanning. Under 1500-talet fanns det inga kyrkosamfund som ifrågasatte detta och därför möter vi inga särskilda artiklar om Bibeln och dess auktoritet i de lutherska bekännelseskriterierna. Att Bibeln är Guds eget Ord, och inte människotankar som kan ta miste, skymtar ändå fram på vissa ställen ”i förbifarten”. Bibelns ofelbarhet lärs uttryckligen på ett ställe i Konkordiebokens företal där det talas om att det finns sanna Guds barn i villfarande kyrkor: ”Men de skola – det är vårt hopp – så snart de rätt undervisats i läran, med den helige Andes ledning tillsammans med oss och våra kyrkor och skolor vända sig till Guds ords ofelbara sanning” (SKB, s 40). Konkordieformeln hävdar att till grund för läran ligger ”Guds ord såsom den eviga sanningen” (SKB, s 545).

Bibelns *inspiration* hävdas också indirekt i Konkordieboken. Efter Lilla katekesens utläggning av buden frågas det: ”Vad säger nu *Gud* om alla dessa bud? Det säger Han: Jag, Herren, din Gud...” (SKB, s 364). Det är alltså Gud själv som talar i Skriften. I Stora katekesen skriver Luther om buden: ”Ty därest man betänker detta och lägger på hjärtat, att det här icke är fråga om människofunder, utan om det höga Majestätets egna befallningar...” (SKB, s 441). Fler liknande ställen skulle kunna tas fram. Och i Uppsala mötes beslut sägs det: ”Först att vi alle vidh Gudz rene och saliggörende ord, hvilket i the helige prophets, evangelisters och apostlars skrivelser författadt är, samholleligen blifve vele och att i våre församlingar skall lärtdt, trott och bekändt varda, att *then heliga skrift af then helga anda sitt ursprung hafver* (min kurs.)...” (SKB s 707).

Åtminstone fram till 1878 var det Svenska kyrkans officiella lära, att Bibeln är Guds Andeinspirerande ord. Det året utgavs nämligen den senast antagna katekesutvecklingen och där anges i st. 3, att ”Den heliga Skrift är Guds Ord, som genom den helige Andes ingivelse är skrivet av profeter, evangelister och apostlar, oss till undervisning, bättring, tröst och evig salighet.”¹

När Svenska kyrkan genom biskopsmötets bibelkommission ca hundra år senare, 1970, angav i vilken mening Bibeln är Guds Ord och på vilket sätt den är normerande, hade inställningen till Bibeln förändrats. Nu sades om de bibliska skrifterna, att ”som alla andra produkter av mänsklig verksamhet innehåller de misstag och felaktigheter”.² Till stöd för denna uppfattning angavs också sådana bibliska utsagor, som man ansåg vara oförenliga med varandra eller strida mot historiska fakta.³

¹ Doktor Martin Luthers Lilla katekes i närmaste anslutning till originalet jämte 1878 års utveckling samt en kort biktförklaring, s 51.

² Bibelsyn och bibelbruk 1970, s 47.

³ Bibelsyn och bibelbruk 1970, s 48, 66f.

Med den uppfattningen om Bibeln kan den naturligtvis inte utgöra kyrkans norm för alla tider. Istället angavs kyrkans norm vara Kristusskeendet, som ”kan beskrivas som ett mönster eller paradigm”.⁴ Om förkunnelsen eller läroframställningen ligger i linje med paradigmet är det rätt lära, annars döms det ut som irrlärligt.

”Paradigmet” är inte uppbyggt av detaljer, utan är ett övergripande mönster. Exakt hur detta mönster ser ut blir till sist svårt att avgöra med exakthet. Vissa bibliska motiv måste ”skjutas åt sidan” och sådant som i Bibeln endast föreligger som ”ansatser”, men som ligger i linje med grundmönstret, måste ”byggas ut”.⁵ Det blir naturligtvis till sist människan, de tolkande subjekten själva, som avgör hur grundmönstret ser ut och vad som är i linje med detta, med andra ord vad som i Bibeln måste skjutas åt sidan och vad som skall hållas fram och t.o.m. vidareutvecklas. Bibelkommissionen menar att liksom ”den individuella läraren har stor frihet” i följet av läroplanen, har också vi det när det gäller Bibeln som norm.⁶

Denna syn, att det inte är Bibelns faktiska satser i enskildheter, utan ”paradigmet” som utgör norm, har, vilket denna undersökning kommer att uppvisa, flitigt använts i homosexdebatten i Svenska kyrkan. Det är dock en teologisk nyhet i förhållande till äldre kyrkolära, t.ex. den som återfinns i de lutherska bekännelseskrifterna, och kallas ibland i den internationella debatten ”gospel reductionism” eller ”gospel minimalism”.⁷ Skriftens centrum - Kristus eller rättfärdiggörelse genom tron - används inte som en stjärna som lyser upp Skriften i övrigt, utan som en skära, som rensar bort det icke önskvärda i Skriften. Det som inte anses ligga i linje med paradigmet ”skjuts åt sidan”.

En del har förändrats inom den akademiska bibelforskningen sedan *Bibelsyn och bibelbruk* publicerades 1970. I *Svensk Kyrkotidning* 2002:21/22 och 2002:23/24 redogjordes i två temadubbelnummer för bibelforskningens förändrade landskap. Om tidigare forskning med bibelkritisk metod försökt få fram vad texten verkligen säger, vad författaren menar, skall nu de tankar och de miljöer som bibeltexterna växt fram ur korsbefruktas med de perspektiv och erfarenheter som den nutida läsaren har och genom en växelverkan dem emellan bestäms tolkningen av texten. Johnny Jonsson skriver att ”läsaren av texten och själva läsprocessen som sådan kommit i fokus” och ”i friktionen som uppstår mellan texternas förståelsehorisont

Året efter Bibelkommissionens skrift utgav forskningsinstitutet Biblicum boken *Det står skrivet* (Erlandsson, Danell, Hedegård) där påståendet om felaktigheter och motsägelser i Bibeln bemöttes genom att de av bibelkommissionen anförda exemplen ett efter ett behandlades (s. 44-68).

⁴ *Bibelsyn och bibelbruk* 1970, s 97.

⁵ *Bibelsyn och bibelbruk* 1970, s 140.

⁶ *Bibelsyn och bibelbruk* 1970, s 97.

⁷ David P. Scaer menar i *Law and Gospel and the Means of Grace* att det är denna ”gospel reductionism” som lett till ELCA’s (det största lutherska samfundet i USA) acceptering av kvinnliga präster och att man diskuterar homosexuella äktenskap och prästvigning av homosexuella, se Scaer 2008, s 94.

Efter Scaers boks publicering har, i augusti 2009, ELCA bejakat utlevd homosexualitet och prästvigning av homosexuella.

och vår egen uppstår ny förståelse av hur livet skall tolkas och hur texter, traditioner och den aktuella erfarenheten och problematiken i den ska kunna hanteras konstruktivt”.⁸ Denna nya tolkningsmetod, som endast betraktar bibeltexten som användbar i den mån den kan ge upphov till kreativa tolkningar, kallas ”läsorienterad tolkning”, ”processförståelse” m.m.

Somliga, som Ninna Edgardh Beckman, går längre i frigörelsen från bibeltextens ursprungliga innebörd. Förutom att förhålla sig fri till Bibelns bokstav och framföra fria och kreativa tolkningar, förespråkar hon även ett medvetet avståndstagande från sådana bibeltexter som ”kan ha både xenofobisk, homofobisk och sexistisk innebörd”. Hon menar annars i likhet med Jonsson att det inte bara handlar om att läsa texten, utan ”modern texttolkning” tar sikte på ”det som sker mellan text och läsare”.⁹

År 2004 utkom *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*. Boken skrevs av svenska universitetsteologer och bekräftade det som kunde läsas i *Svensk Kyrkotidning* två år tidigare. Redaktören Anne-Louise Eriksson skriver inledningsvis att ingen av de medverkande författarna försvarar Bibelns dogmatiska auktoritet. Detta anser hon rimligt eftersom Bibeln enligt henne dels inte själv tilldelar sig sådan auktoritet och dels är mångtydig.¹⁰ En kristens förpliktelse till Bibeln tycks begränsa sig till att man som kristen *förhåller* sig till Bibeln, på vilket sätt är inte avgörande.¹¹

I samma antologi menar Hanna Stenström och Henry Cöster att Bibeln innehåller omoraliska utsagor och kan därför inte vara auktoritativ.¹² En tanke som flera författare, t.ex. Thomas Ekstrand och Henry Cöster, framför är att Bibeln är normativ och värdefull endast när den skänker oss hjälp i livet.¹³ Vad är det då som utgör kriteriet för vilka texter och tolkningar som kan anses vara användbara? Vad är oss till hjälp i livet? Jayne Svenungsson svarar att det är kärleken som är det avgörande. Kärleken inkluderar människor och accepterar inte exkluderande tolkningar.¹⁴ Som vi kommer att se i denna undersökning blev från 1994 års homosexutredning (Svenska kyrkans utredningar 1994:8) och framåt kärleken ofta åberopad som kriterium för vad som är rätt. Jag kallar i uppsatsen detta åberopande för ”kärlekens argument”.

Vi ser alltså att den lutherska *sola scriptura*-principen inte längre tillämpas av de teologer som är representativa för den svenska universitetsvärlden eller Svenska kyrkan. Att i tolkningen av bibeltexter vara ”läsorienterad” och ha ett sådant obestämt begrepp som

⁸ Jonsson 2002, s 252.

⁹ Beckman 2002, s 257.

¹⁰ Eriksson 2004, s 15.

¹¹ Eriksson 2004, s 16.

¹² Stenström 2004, s 69f., Cöster 2004, s 118.

¹³ Ekstrand 2004, s 111, Cöster 2004, s 118.

¹⁴ Svenungsson 2004, s 213f.

”kärlek” som översta norm blir lätt diffust och godtyckligt. Hur en uppsats som denna skulle kunna genomföras på ett prövande, normativt sätt med sådana bedömningsinstrument är mycket svårt att se. När argument prövas utifrån Bibelns texter och utsagor kommer det istället att undersökas om argumenten överensstämmer med vad Bibeln, enklast uttryckt, faktiskt hävdar.

Istället för läsorienterad tolkningsmetod och övergripande kriterier som kärlek och inkludering kommer i denna uppsats *historisk-grammatisk* bibeltolkningsmetod användas när Bibeln används som norm. Denna metod ”studerar noggrant bibeltexternas vittnesbörd, *vad som verkligen står i texten* [---]. Att metoden är ‘grammatisk’ betyder att det är texten, dess ord och meningar, dess grammatik, som är avgörande. Att metoden är ‘historisk’ betyder att texttolkaren är noga med de historiska uppgifterna och det historiska sammanhanget”.¹⁵

Att Bibeln i denna undersökning används som norm utifrån dess grammatisk-historiska innebörd beror dels på att vi därigenom får ett tydligt prövningsinstrument, dels på att det är det sätt varpå historisk lutherdom, t.ex. Luther och konkordiefäderna, närmat sig de bibliska texterna, och det var ju utifrån ett *evangelisk-lutherskt* perspektiv undersökningen skulle genomföras.

Bekännelseskriaternas ställning i Svenska kyrkan

När det gäller bekännelseskriaternas roll som auktoritet i Svenska kyrkan skedde en mycket betydelsefull förändring 1893. Vid Allmänna kyrkomötet detta år beslutades det att en ”evangelisk” syn på bekännelseskriaternas skulle gälla. Med detta menade man att man inte skulle vara bunden vid bekännelseskriaternas bokstäver utan istället åtnjuta frihet. Biskop Gottfried Billing var främste företrädare för denna syn. Den motsatta ståndpunkten kallades i debatten för ”lagisk” eller ”juridisk”. Bakgrunden till 1893 års beslut var att det inkommit förslag om att reducera bekännelsen till att endast omfatta Augustana. Förslaget avslogs och hela bekännelsen behölls, dock skulle evangelisk frihet råda i förhållande till bekännelsens bokstav.¹⁶

Detta lösliga och diffusa förhållningssätt till bekännelseskriaternas (var går gränserna för den evangeliska friheten?) preciserades och bekräftades sedan vid kyrkomötena 1920, 1925 och 1934.¹⁷ Ett kyrkosamfund är naturligtvis i sin fulla rätt att ändra sin lära, men det är uppenbart

¹⁵ Erlandsson 2003, s 122.

¹⁶ Rodhe 1930, s 5-20.

¹⁷ Erlandsson 1978, s 26-35. Erlandsson återger intressant nog prof. Emmanuel Linderholms kritik av den ”evangeliska synen”. I en motion (nr 7) vid 1934 års kyrkomöte sade Linderholm: ”Vad blir det av den evangeliska uppfattningen av förhållandet till bekännelsen, om den ligger däri, att man inte skall taga så noga på orden och inte fästa sig vid dem? Ja, vad skall man då fästa sig vid, och varför förbinder kyrkan då till dessa aktstycken? Det är *orden* vi måste hålla oss till. Man talar om *andan*. Ja, andan här är ännu förskräckligare än orden, höll jag på att säga. Under sådana förhållanden; vad skall man hålla sig till?” (a.a., s 32).

att denna syn på Konkordieboken inte var den som dess författare och undertecknare hade, inte heller den Svenska kyrkan tidigare hade eller som konfessionella lutherska kyrkor ännu idag har.

Sammanfattningsvis kan sägas att denna undersökning är dels deskriptiv, dels normativ. Det deskriptiva består i att beskriva den historiska utvecklingen när det gäller Svenska kyrkans inställning till homosexualitet 1951-2005. Till denna uppgift hör också att redovisa vilka argument som använts för och emot förändringen. Det normativa består i att granska motiveringarna som anförts i debatten utifrån ett evangelisk-lutherskt perspektiv. Detta perspektiv innebär att pröva argumenten utifrån de bibliska texternas grammatisk-historiska innebörd och de lutherska bekännelseskrifterna.

Svenska kyrkan har förändrat sin syn på såväl Bibeln som bekännelseskrifterna, från strikt bundenhet till frihet. Med en fri syn på dessa auktoriteter blir det mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att avgöra huruvida en lära eller företeelse, i detta fall homosexualitet, är förenligt med den egna bekännelsen. Bl.a. därför att endast den ursprungliga lutherska synen på Bibel och bekännelse erbjuder klara bedömningsinstrument kommer undersökningen att göras utifrån den inställningen till grunddokumenten.

1.3. Material

Svenska kyrkan har, i olika instanser, uttalat sig om homosexualitet under de senaste decennierna. Dessa principuttalanden är mina huvudkällor. Dessa dokument kommer att undersökas för att få reda på vilka argument som använts och för att kunna få fram hur Svenska kyrkans officiella syn på homosexualitet förändrats över tid.

År 1951 skrev Svenska kyrkans biskopar ett biskopsbrev, *Ett brev i en folkets livsfråga*. Där berörs frågan om homosexualiteten, om än ganska kortfattat. Detta biskopsbrev blir det första dokumentet som undersöks.

Efter 1951 har olika utredningar gjorts. De som här är aktuella är, i tur och ordning, *De homosexuella och kyrkan* (1974), *Kyrkan och homosexualiteten* (1994) och så den omfattande

Erlandsson, som är starkt kritisk till den "evangeliska synen", kommenterar: "*Linderholm genomskådade det tvetydiga och därmed oärliga i den 'evangeliska synen' på bekännelseskrifterna*. Han krävde med rätta att den liberala kristendomsuppfattningen inte doldes bakom fromma formuleringar. När svenska kyrkan menar att flera ting i tros läran och bekännelseskrifterna är felaktiga, borde den tala rent ut och inte låtsas, som om den alltjämt bekänner sig till hela Konkordieboken. Men svenska kyrkans dubbelspel i fråga om bekännelsen alltsedan 1893, d.v.s. ett formellt försvar för hela Konkordieboken samtidigt som bundenheten begränsas till ett minimum, har varit mycket effektivt vid förvandlingen av svenska kyrkan från en luthersk till en oluthersk och unionistisk kyrka. De konservativa grupperna inom svenska kyrkan har därigenom kunnat lugnas och de liberala kan inte bli föremål för kyrkotukt" (a.a., s. 32f.).

dokumenterade hearing som gjordes inför beslutet i kyrkomötet 2005. Den kom i tryckt form som Svenska kyrkans utredningar 2005:1 *Kärlek, samlevnad och äktenskap. Rapport från en offentlig hearing den 6-9 september 2004*.

Det har naturligtvis skrivits en hel del kring dessa utredningar i debattartiklar, kristna böcker om homosexualitet m.m. I denna undersökning måste jag dock begränsa mig till ovanstående källor. De officiella uttalandena och utredningarna blir således de källor som jag ämnar analysera. Annat material som böcker, artiklar och insändare används endast i den mån de kan kasta ytterligare ljus över det som analyseras – de blir inte själva föremål för någon undersökning.

1.4. Forskningsläge

Beslutet att välsigna homosexuellt partnerskap togs av Kyrkomötet den 25 oktober 2005, alltså för endast fyra år sedan. Inte mycket forskning har hunnit göras kring processen fram till och med detta beslut. Jesper Svartvik är den som gjort den mest omfattande studien av utvecklingen. Det skedde i *Bibeltolkningens bakgator. Synen på judar, slavar och homosexuella*.¹⁸ Den studien analyserade två av de i denna uppsats behandlade dokumenten, *De homosexuella och kyrkan* (1974) och *Kyrkan och homosexualiteten* (1994). De andra två, biskopsbrevet från 1951 och rapporten från hearingen 2004, omnämns men analyseras inte. Därutöver analyserar Svartvik en del annat material, inte minst kyrkomötesdebatten inför själva beslutet 2005. Självt har jag skrivit en B-uppsats i historia 2008 (se nedan). Därutöver finns i de tidigare utredningarna, inte minst i *Kyrkan och homosexualiteten* (1994), övergripande sammanställningar hur processen sett ut. Man skulle enklast kunna beskriva dessa som kortfattade historiker över den förändrade synen på homosexualitet.

I den nämnda utredningen från 1994 skildras exempelvis utvecklingen på följande vis: Kyrkorna har traditionellt betraktat homosexualitet som något negativt, som onaturligt och syndfullt. I modern tid har denna traditionella syn kommit till uttryck i olika biskopsbrev som utgetts från mitten av 1900-talet och framåt. Det nya synsättet började växa fram under 1900-talets senare del. Utredningen *De homosexuella och kyrkan* (1974) under ledning av Holsten Fagerberg anses vara en viktig milstolpe i denna nya utveckling.¹⁹ Denna beskrivning av utvecklingen är okontroversiell och torde inte ifrågasättas av någon.

Johanna Gustafsson (numera Gustafsson Lundberg) har i en doktorsavhandling från 2001, *Kyrka och kön*, behandlat utvecklingen när det gäller könskonstruktioner i Svenska kyrkan 1945-1985. Den täcker sålunda den period vari två av de för oss aktuella dokumenten är

¹⁸ Svartvik 2006, s 302-346.

¹⁹ *Kyrkan och homosexualiteten* 1994, s 13f, 48-52.

tillkomna. Gustafsson uppehåller sig dock inte särskilt mycket vid dessa, eftersom hon också analyserar en hel del annat material, men ändå kan det sägas att hon är samstämmig med den ovan angivna beskrivningen av utvecklingen.²⁰

Själv har jag som sagt vårterminen 2008 skrivit en B-uppsats vid Historiska institutionen, Uppsala universitet, med titeln *Svenska kyrkan och homosexualiteten. Om en förändrad inställning och dess motivering*. Där undersöktes ur ett historiskt perspektiv utvecklingen från biskopsbrevet 1951 till Kyrkomötets bejakande av välsignelse av partnerskap 2005. Uppsatsen var enbart deskriptiv och innehöll inte någon systematisk-teologisk prövning av de använda argumenten.

Någon detaljerad och teologiskt prövande sammanställning av hur argumenteringen sett ut i samtliga fyra dokument som här tas upp till behandling, har alltså inte gjorts. Svartviks undersökning omfattade visserligen två av dokumenten, och hans normativa analys var starkt präglad av hans egen teologiska utgångspunkt, som inte utgår från Bibeln och bekännelseskrifterna som norm i vedertagen mening. En granskning av de fyra dokumenten utifrån ett evangelisk-lutherskt perspektiv har alltså inte gjorts. Denna undersökning vill fylla den luckan.

2. DOKUMENTEN

Jag kommer i det följande att analysera de fyra viktigaste dokumenten om Svenska kyrkans inställning till homosexualiteten under tidsperioden 1951-2005. Andra dokument skulle i och för sig ha kunnat tas med, t.ex. ärkebiskopens remissyttrande över SOU 1984:63 *Homosexuella och samhället* eller *En fråga om kärlek. Homosexuella och Kyrkan* (1988), resultatet av en samtalsgrupps arbete, där representanter från Svenska kyrkan och EKHO (ekumenisk organisation för homosexuella) ingick. *Homosexuella i kyrkan. Ett samtalsdokument från Svenska kyrkans Teologiska kommitté* (2002) är ytterligare ett dokument som hade kunnat undersökas.

Det befanns ändå lämpligt att avgränsa undersökningen till dessa fyra dokument, eftersom de har den jämförelsevis högsta graden av officialitet. Dessutom blir de synnerligen passande att studera när det gäller Svenska kyrkans förändrade inställning till homosexualiteten ur ett längdperspektiv: det första publicerades 1951, de övriga dokumenten kom 1974, 1994 och 2005.

2.1. Biskopsbrevet 1951

²⁰ Gustafsson 2001, s 139f, 267-270.

Svenska kyrkans biskopar såg sig vid 1950-talets början nödgade att klargöra kyrkans syn på sexuallivet p.g.a. de nya tankar som vid denna tid långsamt började göra sig gällande. Man gjorde det i ett brev på 16 sidor, *Ett brev i en folkets livsfråga*. De direkta adressaterna angavs vara prästerskapet: ”Till svenska kyrkans präster från dess biskopar.”

Redan de inledande orden slår fast, att det var något särskilt, något nytt, med den tid som då var inne. Det självklara och hävdvunna började ifrågasättas. Biskoparna inleder sitt brev på följande sätt: ”Bland de många problem i denna tid, till vilka den enskilde såväl som samhället tvingas ta ställning, gör sig sexualproblemet påmint som ett av de mest allvarstygda och svårbemästrade.”²¹ De nya tankarna på sexualetikens område lämnade inte heller kyrkan oberörd. Biskoparna skriver: ”Men en så våldsamt brytningstid som vår har mångenstädes också inom de kristna samfundet skapat en viss osäkerhet, då det gäller evangeliets tillämpning på bl.a. sexualetikens område.”²²

Man kan kortfattat summera brevet som att det tar ställning för de traditionella kristna värderingarna. Äktenskapet är livslångt och oupplösligt. Endast den oskyldiga parten, d.v.s. den som utsatts för grov orätt från sin make, har rätt att begära skilsmässa.²³ Varje sexuell förbindelse utanför äktenskapet avvisas.²⁴ Aborter tillåts endast vid en omständighet, nämligen ”att havandeskapets fortsättande till födsel med till visshet gränsande sannolikhet kommer att för modern medföra döden eller för endera modern eller barnet fysisk eller psykisk livsoduglighet.”²⁵

Homosexualiteten behandlas på en knapp sida. Biskoparna hävdar utan varje reservation: ”Den som övar homosexuella handlingar bryter mot Guds bud.”²⁶ Ganska nyligen, 1944, hade homosexuella förbindelser mellan vuxna avkriminaliserats. Biskoparna anser att denna lagändring var riktig, eftersom ”det behövs andra medel än fängelsestraff för att rädda en homosexuellt inriktad människa.” De inskräper, att de nya bestämmelserna i strafflagen inte får ”tagas till intäkt för den uppfattningen, att homosexuella handlingar äro försvarliga.”

Biskoparna hänvisar till den kristna kärleken då det gäller omsorgen av den ”ärligt kämpande” homosexuelle, som bör få möta förståelse och uppmuntran. De sätter också sin förhoppning till att läkarvetenskapen skall ”finna medel att medicinskt frigöra de homosexuellt inriktade från deras abnorma drift.” Den homosexuelle som inte äger tillräcklig behärskning i sin karaktär, skall icke få ”sådan befattning med ungdom, att fara för dess

²¹ Ett brev i en folkets livsfråga 1951, s 3.

²² ibid.

²³ Ett brev i en folkets livsfråga 1951, s 4f.

²⁴ Ett brev i en folkets livsfråga 1951, s 5ff.

²⁵ Ett brev i en folkets livsfråga 1951, s 9.

²⁶ Ett brev i en folkets livsfråga 1951, s 14.

förförelse uppstår.” Slutligen skriver biskoparna att samhället kraftigt måste ingripa mot dem som i ekonomiskt vinstsyfte förmedlar homosexuellt umgänge.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att biskopsbrevets uttalande om homosexualitet är entydigt negativt. Brevet är fastslående; det åberopar inte bibelord, medicinska undersökningar eller något annat. Vi möter alltså ingen argumentering för biskoparnas negativa inställning.

2.2. De homosexuella och kyrkan 1974

Biskopsmötet gav 1972 dåvarande docenten och prästen i Svenska kyrkan, sedermera professorn i etik Holsten Fagerberg i uppdrag att skriva en rapport om kyrkan och homosexualiteten. Till sin hjälp hade han psykologen Bengt Haglund och överläkaren Herman Hedqvist. Det året hade homosexuella från olika samfund författat en bok, *De homosexuella och församlingen*, där de från ett inifrånperspektiv beskrev vad det innebar att vara homosexuell. Möjligtvis kan detta ha påverkat biskopsmötet att beställa en rapport i frågan. Resultatet blev i alla fall *De homosexuella och kyrkan*, som kom 1974.

Trots att rapporten beställts av biskopsmötet ledde den inte till något officiellt beslut eller uttalande från kyrkans sida. Beställaren avstod också från att ta ställning till arbetsgruppens förslag.²⁷ Över huvud taget kom inte boken att leda till en så stark debatt som författarna kanske hoppats.²⁸ Det var först på 1980-talet diskussionen inom Svenska kyrkan kom igång på allvar.²⁹ Ändå får *De homosexuella och kyrkan* sägas innebära en milstolpe i utvecklingen mot en förändrad syn på homosexualiteten, eftersom vi här för första gången möter en bejakande syn från någorlunda officiellt håll. Rapporten var för radikal för att kunna bejaktas av någon kyrklig instans 1974, men indikerade ändå vad som skulle komma att ske i framtiden. Det bör också läggas märke till att ärkebiskop Olof Sundby skrev förordet till rapporten och där rekommenderade den för studium av den homosexuella frågan.

Det visade sig också att rapporten framöver skulle komma att åberopas av homosexuella inom kyrkan. I förordet till *En fråga om kärlek. Homosexuella i Kyrkan* (1988) skriver ärkebiskop Bertil Werkström: ”Det yttrande jag avgav 1985-04-12 (ärkebiskopens remissyttrande över SOU 1984:63 *Homosexuella och samhället*, min anm.) gav upphov till en rätt omfattande debatt, bland annat därför att mitt yttrande upplevdes som ett steg tillbaka i

²⁷ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 13, 48.

²⁸ Gustafsson 2001, s 270.

²⁹ Gustafsson 2001, s 267.

förhållande till rapporten De homosexuella och kyrkan. Detta uttrycktes bland annat av en del homosexuella kristna vid en uppvaktning hos mig.”³⁰

2.2.1. Rapportens allmänna argumentation

Rapporten skiljer ganska snart mellan en genuin, i personlighetskärnan fast förankrad homosexualitet, och andra former av homosexualitet, ”främst den tillfälliga homosexualiteten och den kommersiellt betingade.” Det är den första typen av homosexualitet rapporten fortsättningsvis behandlar och tar ställning till.³¹

När det gäller den genuina homosexualitetens uppkomst redovisas först ett antal teorier, såväl medicinska som psykologiska. Rapporten menar att den fysiska konstitutionen inte har något samband med sexuell inriktning.³² Däremot ställer sig inte rapporten avvisande till de psykodynamiska teorier som hävdar att homosexualitet kan uppkomma p.g.a. missgynnsamma uppväxtförhållanden. Särskilt betonas detta när det gäller den manliga homosexualiteten. Pojkar vars mödrar överskridit gränsen mellan ömhet och incestuöst beteende kan utveckla en sexuell avsmak gentemot kvinnor, och en frånvarande eller fientlig fader kan göra att pojkar senare i livet söker bekräftande manlig kärlek.³³ Så här skriver man om de psykodynamiska teorierna: ”Det är ännu ingalunda slutgiltigt bevisat, att de faktorer psykoanalysen fäst uppmärksamheten på är de, som i strängt kausal mening orsakar homosexualitet. Dock kan det vara fruktbart att betrakta homosexualitet ur psykodynamiskt perspektiv.”³⁴ Sammanfattningsvis hävdas att forskningen ”inte lyckats att återföra homosexualiteten på en enhetlig faktor i arvet eller miljön. Förmodligen föreligger det ett samspel mellan en ärftlig komponent och miljöinflytelser.”³⁵

På frågan om homosexualitet kan behandlas hävdar rapporten att somatiska metoder (t.ex. hormonbehandling) inte visat sig vara framgångsrika. Däremot tillskrivs psykoanalytisk terapi viss förmåga att förändra den homosexuella läggningen.³⁶ Detta förutsätter dock en vilja till förändring hos den homosexuelle, men, konstateras det, ”majoriteten av de homosexuella torde inte ha en sådan önskan.”³⁷

I ett avsnitt presenterar rapporten olika utländska teologers ställningstaganden i modern tid, och fäster då särskild vikt vid de attitydförändringar som redan på 1970-talet hunnit förmärkas på sina håll. Argumenteringen för den nya inställningen sägs i huvudsak vara fyrfaldig:

³⁰ En fråga om kärlek. Homosexuella i Kyrkan 1988, s 7.

³¹ Fagerberg (red.) 1974, s 19.

³² Fagerberg (red.) 1974, s 34.

³³ Fagerberg (red.) 1974, s 39f.

³⁴ Fagerberg (red.) 1974, s 41.

³⁵ Fagerberg (red.) 1974, s 48.

³⁶ Fagerberg (red.) 1974, s 43-47.

³⁷ Fagerberg (red.) 1974, s 47.

1) Homosexualiteten är ingen enhetlig företeelse. Det går inte att dra all homosexualitet över en kam.

2) Det existerar en genuin form av homosexualitet. Den avgränsas från homosexuell prostitution (i och med detta vill väl rapporten underförstått hävda att den genuina homosexualiteten är etiskt kvalificerad).

3) Man svävar i okunnighet om den genuina homosexualitetens uppkomst men vet, att den homosexuelle svårligen kan botas. Förutsättningen att lyckas på psykoterapeutisk väg vilar på att den homosexuelle själv uppfattar sig som sjuk och vill bli botad, men det är få som vill detta.

4) Etikern Theodor Bovet drar konsekvenserna av de nya insikterna, och menar att homosexualiteten som sådan ingenting har med moral att göra. Likaväl som heterosexuella kan den homosexuelle leva moraliskt eller omoraliskt.³⁸

Rapporten konstaterar: ”Den förståelsefulla attityden till homosexualitet grundar sig på forskningens nya rön.”³⁹ Detta väcker viss förvåning, eftersom vad som egentligen har redovisats är bara hur *osäker* forskningen är, hur teorierna skiljer sig åt och hur lite man i verkligheten vet. Det osäkra forskningsläget framhålls gång på gång.⁴⁰ Det starkaste och egentligen enda argumentet av vikt är argument 2. Rapporten har visat att flera forskare, såväl psykologer som teologer, blivit benägna att erkänna genuin homosexualitet, en sexualitet som är rotad i personlighetens innersta kärna och inte bara innefattar könsdrift utan även ömhet, vänskap och gemenskap.

Rapporten har dock lämnat den möjligheten öppen, att genuin homosexualitet utvecklas genom olyckliga omständigheter under uppväxten. Om så skulle vara fallet borde, kan man ju eventuellt tycka, den genuina homosexualiteten inte bejakas. Men den slutsatsen drar inte rapporten. Den menar istället att det är angeläget att hjälpa de homosexuella till självförverkligande i varaktiga, stabila förhållanden, och då måste diskrimineringen upphöra.⁴¹

Man kan dock ifrågasätta att själva förekomsten av genuin homosexualitet därmed också automatiskt berättigar den. Om homosexualitet utvecklas genom olyckliga barndomsupplevelser, t.ex. sexuella övergrepp, är det ju också troligt att den senare i livet tar sig osunda, destruktiva uttryck. Det skulle då t.ex. vara svårare att uppnå de värden av ömhet, gemenskap och trohetsvilja som brukar förknippas med sund kärlek. Rapporten redogör också senare för en undersökning där majoriteten (222 av 393 personer) av de tillfrågade

³⁸ Fagerberg (red.) 1974, s 91f.

³⁹ Fagerberg (red.) 1974, s 92.

⁴⁰ Fagerberg (red.) 1974, s 29f., 36 och inte minst i sammanfattningen på s 47f.

⁴¹ Fagerberg (red.) 1974, s 157.

homosexuella männen svarade nej på frågan om de hade någon fast förbindelse. När sedan de återstående 171 personerna skulle besvara frågan hur långvariga deras förhållanden var, svarade de flesta att det bara varat mellan ett och två år. Endast 47 personer bodde över huvud taget tillsammans.⁴² Detta stämmer utomordentligt väl med vad man också senare har kunnat konstatera utifrån statistiska undersökningar.⁴³ Dessutom är homosexuella kraftigt överrepresenterade när det gäller statistiken över dem som drabbats av allvarliga depressioner och dem som gjort suicidförsök. Även när det gäller drogberoende och fall av HIV är de homosexuella starkt överrepresenterade.⁴⁴

⁴² Fagerberg (red.) 1974, s 124f.

⁴³ Rune Imberg framlägger i två artiklar, "Korten på bordet i homosexdebatten!" och "Korten på bordet i homosexdebatten! 2", i tidningen Dagen (18 och 19/10 2000) följande fakta:

En statlig utredning om smittskyddsfrågor från 1999 återger ett antal undersökningar som gjorts i HIV-sammanhang. Gång på gång visar det sig, att de flesta homo- eller bisexuella män (HBS) som undersökts hade sexuella kontakter med flera personer samtidigt. Exempelvis hade i en grupp bestående av 122 HBS-män 29 % en fast partner, 39 % enbart tillfälliga kontakter och 22 % både fast partner och tillfälliga kontakter. I genomsnitt hade männen i denna grupp under det närmast föregående året haft sexuella kontakter med 8 personer, vilket var dubbelt så högt som bland kvinnorna resp. de heterosexuella männen i samma undersökning. En av de homosexuella männen hade haft 50 sexuella kontakter föregående år, enligt egen utsago (SOU 1999:51, 2:24 ff.). Mikael Westrell har kommit fram till liknande resultat (Tobias Wikström, *Liv med Hiv*, Folkhälsoinstitutet 1998, s 19, 25 f).

Amerikanska undersökningar visar samma sak som de svenska. Larry Burtoft har i *Setting the Record Straight. What Research Really Says About the Social Consequences of Homosexuality* (Focus on the Family, USA, 1994) återgett siffror från den amerikanska homosex-tidningen *The Advocate* (1994). Enligt dess statistik levde 8 % av manliga homosexuella i USA i en stadig relation med en person medan 87 % höll på med "multiple dating", d.v.s. hade parallella sexuella kontakter (Burtoft, s 35).

Utifrån denna statistik kan man fråga sig: Hur många homosexuella personer är intresserade av att leva i en långvarig/livsvarig relation? Att intresset för stadiga relationer i homosexuella sammanhang inte är särskilt stort framgår av partnerskapsregistreringarna i Sverige. Enligt SCB ingicks 35 682 vigslar i Sverige år 1999 medan antalet partnerskap som registrerades bara uppgick till 287. Efter det första året med partnerskapsregistreringar, 1995, då 665 partnerskap ingicks, har antalet registreringar aldrig överstigit 300 per år. Vigslarna är mer än 100 gånger fler och ligger på årsbasis stadigt över 30 000.

⁴⁴ Amerikanska undersökningar visar att 47% av 405 manliga homosexuella var eller hade varit alkoholberoende (24 % är siffran för män generellt), för de homosexuella kvinnorna var siffran 35 % (jämfört med 9% för kvinnor generellt). När det gäller droger är siffrorna ännu mer alarmerande. 51% av de homosexuella männen var eller hade varit drogberoende (jämfört med 7 % för män generellt). Dessa siffror återges i Thomas E. Schmidt's bok *Straight&Narrow?*, s 113 (InterVarsity Press, 1995) där han bygger på forskningsresultat publicerade i *Comprehensive Psychopathology* 34 (May/June 1993). Samma studier visar att 40% av de homosexuella männen hade lidit av allvarlig depression (3% är siffran för män generellt), för de kvinnliga homosexuella var siffran 37% (uppgift saknas för kvinnor generellt).

När det gäller självmordsbenägenhet hänvisar Schmidt på s 114 i *Straight&Narrow?* till en hel rad undersökningar (bl.a. G. Remafedi et al., "Risk Factors for Attempted Suicide in Gay and Bisexual Youth," *Pediatrics* 87, January 1, 1987:869-75; S.G. Schneider, N.L. Farberow and G.N. Kruks, "Suicidal Behaviour in Adolescent and Young Adult Gay Men," *Suicide and Life Threatening Behavior* 19 [Winter 1989]:381-90 och en undersökning i *Journal of Personality and Social Psychology* 61 [November 1991]:776-88), som alla visar näst intill identiska resultat: 18 % av de manliga och 23 % av de kvinnliga homosexuella hade försökt ta livet av sig (bland heterosexuella är siffrorna 3% för män och 11% för kvinnor).

Bland amerikanska män som dött i AIDS fram t.o.m. 1994 var ungefär 70% (ca 250 000) män som haft sex med andra män, och minst lika många (d.v.s. 250 000) homosexuella män var 1995 HIV-positiva. Detta innebär att uppskattningsvis 30 % av de homosexuella männen 1995 var HIV-positiva (i San Francisco var siffran 50%). Dessa uppgifter redovisas i Schmidt's bok *Straight&Narrow?*, s 122f., och bygger på undersökningsrapporter gjorda av det statliga Centers for Disease Control. Dessa finns publicerade i "Projections of the Numbers of Persons Diagnosed with AIDS and the number of Immunosuppressed HIV-Infected Persons – United States, 1992-94," *Morbidity and Mortality Weekly Report* 41:1-29.

Dessa statistiska uppgifter behöver naturligtvis inte uppfattas som att homosexualiteten som sådan är destruktiv. De dystra siffrorna kan förklaras med samhällets och kulturens kvarvarande fördomar; om bara dessa avlägsnas kommer de homosexuella att ha samma förutsättningar att gestalta lyckliga liv som alla andra. Rapporten ansluter sig till detta senare synsätt.⁴⁵ Man kan alltså förklara statistiken på olika sätt. Men det som här har påpekats problematiserar ändå bilden, och borde tas på allvar i högre grad än vad som sker i rapporten och för den delen även i den nutida debatten.

Rapporten menar i vilket fall som helst att genuin homosexualitet finns och att den på djupet inte skiljer sig från genuin heterosexualitet: ”Den homosexuella människan är lik alla andra utom i ett avseende, i sin könsinriktning. Men hon eftersträvar i grund och botten samma saker som andra.”⁴⁶ Man skulle kunna säga att den homosexuelles *läggning* som sådan är ett argument för dennes rätt att leva i enlighet med den. Naturargumentet, som vanligtvis används *mot* homosexualiteten,⁴⁷ används i rapporten till förmån *för* den homosexuelle. Den genuint homosexuelle är ju till sin natur homosexuell och skall därför få leva i enlighet med denna: ”Den homosexuella läggningen uppfattas varken som onaturlig eller ond av den, som är präglad av den.”⁴⁸

Mot detta resonemang skulle man kunna invända att t.ex. kleptomani etiskt skulle kunna försvaras genom att hänvisa till brottslingens natur; han är sådan. Denna invändning bemöts i rapporten med att naturargumentet, när det används till förmån för den homosexuelle, måste kompletteras med ett effektetiskt argument: man måste undersöka vilka konsekvenserna blir om man följer sin natur. Får det onda följder är det ont, men ”för de genuint homosexuella torde varaktiga förbindelser vara till gagn för personlighetsutvecklingen.”⁴⁹ Uppenbarligen anser inte rapporten att det, som i kleptomanens fall, leder till skadliga följder för samhället om homosexualitet accepteras som samlevnadsform. Men med tanke på det som sades ovan på s 16f, särskilt i noterna 43 och 44, om de mörka inslag som beledsagar den homosexuella livsstilen, är detta långt ifrån någon självklar uppfattning. Det beror naturligtvis på vilken förklaringsmodell man väljer, om de destruktiva sidorna i den homosexuella livsstilen enbart beror på samhällets kvardröjande fördomar eller inte.

Traditionellt sett har homosexualitet fördömts från kyrkligt håll bl.a. därför att dess utövande inte leder till barnalstring. Sexualiteten har nämligen ansetts ha detta som mål.⁵⁰

⁴⁵ Fagerberg (red.) 1974, s 126.

⁴⁶ Fagerberg (red.) 1974, s 159.

⁴⁷ Här har Rom. 1:26, där det talas om ”onaturligt umgänge” präglat tänkandet och formuleringarna i västerländsk lagstiftning. I Sverige var t.ex. fram till 1944 homosexuella handlingar straffbelagda enligt strafflags 18 kap 10 § av år 1864, där dessa handlingar kallas för ”otukt som mot naturen är.”

⁴⁸ Fagerberg (red.) 1974, s 135f.

⁴⁹ Fagerberg (red.) 1974, s 136.

⁵⁰ Fagerberg (red.) 1974, s 130f, 141f.

Rapporten menar dock att barnalstring inte bör vara *det enda* som berättigar sexuellt utövande. Gemenskapsmotivet, menar rapporten, är i sig tillräckligt som motivation.⁵¹

2.2.2. Rapportens exegetiska argumentation

Efter att ha bedömt homosexualiteten från medicinskt, psykologiskt och etiskt perspektiv återstår det för rapporten att bedöma den ur det för kristen synpunkt viktigaste, nämligen från bibliskt perspektiv. Så här formulerar rapporten frågeställningen när den skall till att analysera det bibliska materialet, efter att utifrån andra utgångspunkter ställt sig positiv till homosexualiteten:

Men frågan uppstår då, om det är möjligt att förena en sådan attityd med bibelns värdering av homosexualiteten. Måste inte här ofrånkomligt en konflikt uppstå? Har inte de som intar en restriktiv hållning bibeln på sin sida men föga stöd i moderna insikter om homosexualitetens natur, medan å andra sidan förespråkarna för en värdering präglad av förståelse och medkänsla obönhörligt råkar i konflikt med bibeln eller tvingas till omtolkning av bibelns utsagor?⁵²

Rapporten slår fast att Bibeln entydigt, såväl i Gamla som Nya testamentet, uttalar sig negativt om homosexualitet.⁵³ Därför har också den kristna traditionen och den kristet påverkade civilisationen sagt nej till alla former av homosexualitet.⁵⁴ Nu finns det dock, menar rapporten, två sätt att nalkas de bibliska utsagorna. Det första sättet är att bara läsa dem rakt av och i sitt ställningstagande endast redovisa vad som står skrivet. Det andra sättet är att försöka tolka bibeltexterna, sätta in dem i deras tids- och frälsningshistoriska sammanhang och försöka tillämpa deras djupare, mer principiella mening på den rådande situationen idag. Det är det senare rapporten försöker sig på.⁵⁵

När det gäller Gamla testamentet sägs 3 Mos. 18:22 och 20:13 vara huvudställen.⁵⁶ Där förbjuds homosexualitet och i det sistnämnda stället utmätts dödstraff för en sådan försyndelse. Inom parentes sagt är det knappast någon teolog som yrkar på dödsstraff för homosexuella brott. Men detta har inte med bristande bibeltrohet att göra, utan beror på att straffutmätningarna i Gamla testamentet hörde till det teokratiska Israels borgerliga lag. Den kristna kyrkan, som ju inte utgör ett jordiskt rike, är inte bunden vid dessa lagar. Däremot är den bunden vid morallagens bud som är evigt giltiga. En tredje kategori lagar i Gamla

⁵¹ Fagerberg (red.) 1974, s 131, 151f.

⁵² Fagerberg (red.) 1974, s 92.

⁵³ Fagerberg (red.) 1974, s 93.

⁵⁴ Fagerberg (red.) 1974, s 94.

⁵⁵ Fagerberg (red.) 1974, s 92.

⁵⁶ Fagerberg (red.) 1974, s 93.

testamentet är de s.k. ceremonialbuden, de lagar som reglerade bl.a. tempeltjänsten under gamla förbundets tid.

Rapporten vill komma runt dessa negativa bibelställen genom att redogöra för hur olika teologer, Thielicke och Schoeps, hänför dem till ceremoniallagen, som inte är förpliktigande längre för den kristna kyrkan.⁵⁷ Schoeps menar att ”den homosexualitet Gamla testamentet känner och tar avstånd ifrån är den sakrala form, som stod i förbindelse med fruktbarhetsriten”. Rapporten menar att Schoeps argument för detta är ”övertygande”, när denne tecknar den religionshistoriska bakgrunden, där de omkringliggande hedningarnas tempelprostitution trängde in i Israel.⁵⁸ Det hävdas: ”Åtskilligt talar alltså för slutsatsen, att Gamla testamentets uttalanden i 3 Mos. inte utan vidare vägleder oss vid den *etiska* bedömningen av homosexualiteten.”⁵⁹

Undersöker man nämnda bibelställen är det dock mycket svårt att följa rapportens tolkning av dem. Professorn i Nya testamentets exegetik Lars Hartman, som var sakkunnig exeget i utredningen från 1994, *Kyrkan och homosexualiteten*, avvisar kategoriskt tanken att det enbart skulle röra sig om ett ceremoniellt förbud: ”Försöken att säga att detta (lagtexterna i 3 Mos. 18:22 och 20:13, min anm.) bara handlar om tempelprostitution är befängda, med tanke på att den omedelbara kontexten särskilt behandlar frågor om giftermål med nära släktingar.”⁶⁰ Det är idag heller knappast någon exeget av betydelse som vill hävda att Bibelns förbud mot homosexualitet skulle gälla endast tempelprostitution.⁶¹ T.ex. skriver docent Per Block, en exeget och bibelöversättare som *accepterar* homosexualitet, så här:

En forskare hävdade för några år sedan att 'manslägrare' inte betyder män som lägrar män, utan män som yrkesmässigt ligger med män eller kvinnor. Paulus skulle ha fördömt prostitution, inte homosexualitet. Fast den tolkningen numera vederlagts i den lärda världen, är det naturligt att många var förtjusta i den. Det hade ju varit bättre, om Paulus vänt sig mot mekanisk känslökyla i sexuallivet utan att fördöma just den avvikelse som kan ge rum för personlig värme. Men en översättares första plikt är att återge vad författaren sagt. Om detta får man inte ljuga, inte ens med de bästa avsikter. Att ta ställning till Paulus ord är en annan sak – det måste var och en göra för sig själv. Personligen säger jag gärna min mening, men inte som översättare eller företrädare för bibelkommissionen, utan som vanlig kristen teolog. [---] Vill man hitta rätt, måste man sikta på de stora positiva värden som ska förverkligas: kärlek, omtanke, ömsesidighet. Då får man också ha modet att säga mot Paulus själv, när han försöker stänga in dem i alltför snäva regler.

⁵⁷ Fagerberg (red.) 1974, s 94, 96, 98.

⁵⁸ Fagerberg (red.) 1974, s 97f.

⁵⁹ Fagerberg (red.) 1974, s 98.

⁶⁰ Kyrkan och homosexualiteten 1994. s 132. Se även prof. och biskop em. Bertil Gärtners (en annan exegetiskt sakkunnig) kritik i samma utredning, s 107-110.

⁶¹ Block 1999, s 31.

Det är dock inte bara i 3 Mos. Gamla testamentet uttalar sig om homosexualitet. T.ex. framställer 1 Mos. 19 (Sodoms synd) och Dom. 19:22-24 homosexualitet som en avskryvård synd. P.g.a. dessa bibelställen konstaterar rapporten: ”Man kan alltså inte komma förbi Gamla testamentet med ett påstående om att samtliga yttranden mot homosexualitet har rituell, kultisk bakgrund.”⁶² Men dessa ställen sägs endast uttrycka avsky inför den form av homosexualitet som har att göra med otyglad begär.⁶³ Indirekt exkluderas därmed den genuina homosexualiteten från dessa negativa bibliska utsagor. I rapportens etiska bedömning av homosexualiteten får denna uppfattning sedan sitt direkta uttryck genom att man menar, att de bibliska utsagorna ”riktar sin udd mot alla former av sexuell lösaktighet.” Den genuina homosexualiteten skall underställas ”samma etiska krav” som den heterosexuella.⁶⁴

Går vi så till de nytestamentliga ställena - tre ställen tas upp hos Paulus (Rom. 1:22-32, 1 Kor. 6:9-11 och 1 Tim. 1:8-10) - fortsätter rapporten på den inslagna vägen. Det anses vara den otyglade homosexuella lössläppligheten som fördöms. ”Nya testamentet känner bara en typ av homosexuella, människor som skulle ha förutsättningar för normal sexualitet men som på grund av förvänd gudskyndkan ägnar sig åt onaturliga förbindelser.”⁶⁵ Därmed skapar rapporten även på biblisk grund - eller snarare ur den bibliska tystnaden - utrymme för den genuina homosexualiteten, och menar sig alltså även utifrån bibelargument kunna försvara denna form av sexualitet i den etiska bedömningen som sedan sker i kap 5.⁶⁶

Men är det verkligen sant att Nya testamentet endast känner till lössläppt homosexualitet? Professorn i Nya testamentets exegetik Chrys C. Caragounis visar enligt min mening mycket övertygande i *Homoerotik. I forntid och nutid – och den kristna församlingen*, att såväl föreställningen om den stabila homosexuella relationen mellan vuxna⁶⁷ som föreställningen om den medfödda homosexuella läggningen, vilken tar sig uttryck i en djup stadigvarande relation⁶⁸, var mycket väl kända under antiken. Caragounis drar följande slutsats: ”Det är därför felaktigt att, som vissa av dess moderna förespråkare gör, söka göra en skillnad mellan forntida homosexualitet, vilken de förmodar har varit kultisk eller rå, och modern homosexualitet mellan vuxna individer som samtycker och lovar varandra trohet. Den så kallade moderna formen av homosexualitet [---] var välkänd i forntiden, vilket framgår av vad

⁶² Fagerberg (red.) 1974, s 98.

⁶³ *ibid.*

⁶⁴ Fagerberg (red.) 1974, s 148f.

⁶⁵ Fagerberg (red.) 1974, s 99.

⁶⁶ Fagerberg (red.) 1974, s 132-134, 148

⁶⁷ Caragounis 2000, s 37-40. Exempel dras från Plutarchos skrifter *Pelopidas* och *Dialog om kärlek*.

⁶⁸ Caragounis 2000, s 41-43. Exempel dras från Aristoteles *Nikomakiska etiken* och Lukianos *Hetairernas dialoger*.

som anförts.”⁶⁹ Samma sak hävdas även av prof. och biskop em. Bertil Gärtner, exegetiskt sakkunnig i utredningen från 1994 (se nedan, s 27). Han skriver i denna utredning, att hävdandet att Paulus inte uttalat sig om genuin homosexualitet, ”motsvarar varken texternas historiska bakgrund eller deras bibliska sammanhang. Det är lätt att förstå att denna tolkning är en inläsning i texterna av det som man vill att de skall säga. Tolkningen skall svara mot de egna villkoren i nutiden och inte texternas.”⁷⁰

Att den s.k. genuina homosexualiteten kan dokumenteras i så väl spridda skrifter som Aristoteles och Lukianos visar utan tvivel att den var välkänd i den hellenistiska kulturen. Men kan man därmed även ta för givet att Nya testamentets författare, och då i synnerhet Paulus, kände till detta? Caragounis skriver att man utan tvekan kan det: ”Aposteln Paulus levde inte på en ö. Han hade vuxit upp i Tarsos, en viktig hellenistisk stad, och hans ständiga, dagliga kontakter med sina samtida hade gjort honom medveten om alla dessa former av homosexualitet. Att hävda att Paulus ensam var okunnig om vad som hände runt om i världen är icke övertygande, knappast ens seriöst, och vilar på en grundläggande okunnighet om de antika samhällenas förhållanden, liv och kulturella klimat.”⁷¹ Till detta kan man tillfoga, som bevis ”övernog”, att Paulus var studerad, en skriftlärare, väl bevandrad i samtidens intellektuella värld.

De grekiska ord Paulus väljer att använda sig av i Rom. 1:27, *orexis* (aptit, begär), *allälås* (varandra) och *apolambanå* (erhöll, njöt av), visar att det är fråga om homosexuella relationer som ingås frivilligt av samtyckande vuxna.⁷²

Caragounis skrift utsätts för kritik av Jesper Svartvik i artikeln ”Vem vaktar väktarna?” i antologin *Tolkning för livet* (red. Anne-Louise Eriksson). Han finner där en del mindre väsentliga fel och uttryck som brister i begreppslig stringens.⁷³ I övrigt, och viktigare för sakfrågan, ifrågasätter Svartvik Caragounis tes att Paulus kände till den i hellenistisk miljö förekommande distinktionen mellan naturliga (genuina) och vanemässiga homosexuella böjelser. Distinktionen tycks nämligen ha varit okänd i judisk miljö. Svartvik menar att Paulus bekantskap med hellenistiska tankar kan göra att han kände till distinktionen, men säker kan man inte vara.⁷⁴ Allvarligast kritik riktar dock Svartvik mot att Caragounis inte erkänner att vi idag vet mer om homosexualitet än vad man gjorde under antiken, alternativt att Caragounis

⁶⁹ Caragounis 2000, s 48.

⁷⁰ Kyrkan och homosexualiteten 1994. s 120f., se även vad Gärtner i a.a. skriver på s 113f.

⁷¹ Caragounis 2000, s 49.

⁷² Caragounis 2000, s 64.

⁷³ Svartvik 2004, s 179.

⁷⁴ Svartvik 2004, s 180.

inte tillmäter denna kunskap någon betydelse.⁷⁵ Svartvik nämner dock inte vad denna nya kunskap består i.

2.2.3. Rapportens slutsats och förslag

Rapporten menar att Bibelns förbud mot homosexualitet inte träffar den genuina formen. Bibeln sägs inte känna till någon sådan och därför kan inte de bibliska utsagorna mot homosexualitet tillämpas på denna.⁷⁶ Vad som är naturligt relativiseras på så sätt att skapelsen inte antas innehålla *ett* givet grundmönster, utan en mångfald. De homosexuella skall få följa sin natur, likaväl som de heterosexuella sin. Rätten att följa sin natur måste dock kompletteras med ett effektetiskt argument; man måste se vad följderna blir.⁷⁷ Inte bara barnalstring, utan även intentionen att stärka en personbunden gemenskap, skall anses etiskt kvalificera den sexuella aktiviteten.⁷⁸ Utifrån dessa synpunkter menar rapporten det önskvärt att kyrkan ”dels accepterar den genuina homosexualiteten som ett faktum i vår värld, dels att den verkar för bestående förbindelser mellan människor med genuin homosexuell läggning.”⁷⁹

Rapporten föreslår därför att 1) information om homosexualitet sprids genom kyrkan, skolor och universitet (det är då den nya uppfattningen som skall präglade informationen), 2) konkreta insatser görs i form av utökad själavård och att olika mottagningar får utökade resurser så att de kan stödja de homosexuella, 3) kyrkan skall knyta tätare kontakter med organisationer som RFSL och utöka sitt samarbete med dessa, 4) de homosexuella skall inordnas i församlingsgemenskapen, lämpligen genom att deras frågor behandlas i församlingarnas studiecirkel, 5) en särskild konsulenttjänst borde inrättas, så att information kan planläggas, samarbetsorgan byggas upp o.s.v., 6) de homosexuella skall äga tillträde till kyrkans tjänster, t.ex. prästämbetet, 7) kyrkan bör verka för stabila och varaktiga förbindelser mellan de homosexuella - en välsignelsehandling skulle kunna övervägas – men kyrkan kan inte viga dem, eftersom ”i förhållande till äktenskapet är den homosexuella förbindelsen trots allt särpräglad.”⁸⁰

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att den av biskopsmötet beställda rapporten infört en ny (i förhållande till biskopsbrevet från 1951) distinktion, nämligen den mellan å ena sidan otygglad, promiskuös och å den andra sidan genuin, etiskt kvalificerad homosexualitet. Den senare bör

⁷⁵ *ibid.*

⁷⁶ Fagerberg (red) 1974, s 148.

⁷⁷ Fagerberg (red) 1974, s 149.

⁷⁸ Fagerberg (red) 1974, s 151f.

⁷⁹ Fagerberg (red) 1974, s 152.

⁸⁰ Fagerberg (red) 1974, s 158-164.

accepteras och det är bl.a. kyrkans sak att arbeta för detta. Kyrkans tjänster skall öppnas för de homosexuella och en särskild välsignelsehandling skulle kunna införas för de homosexuella par som vill ha sin kärlek bekräftad av kyrkan. Dock sägs det tydligt ifrån att äktenskapet inte är till för homosexuella.

Rapporten argumenterade utifrån både exegetiska, medicinska, psykologiska och etiska teorier till förmån för de homosexuella. Svagast synes den exegetiska argumenteringen ha varit.

Rapporten ledde inte till några omedelbara följder. Tvärtom avstod biskopsmötet att ta ställning till den och det blev inte ens någon nämnvärd debatt i rapportens kölvatten. Att en offentlig kyrklig rapport ändå gjorde de ställningstaganden som här skedde var ändå något nytt och revolutionerande.

2.3. Kyrkan och homosexualiteten 1994

Den 1 december 1988 beslöt Svenska kyrkans centralstyrelse att tillsätta en arbetsgrupp som skulle utreda vilken syn Svenska kyrkan skulle ha på homosexualiteten. Bakgrunden var att 1988 års kyrkomöte beslutat uppdra åt Centralstyrelsen att ”tillsätta en allsidigt sammansatt utredning angående kyrkans förhållningssätt till homosexualiteten och dess konsekvens i kyrkans själavård, förkunnelse och undervisning.”⁸¹

Den arbetsgrupp som sedan tillsattes för att utreda frågan bestod av sex personer. Fyra av dessa menade att kyrkan skall acceptera homosexuell samlevnad, två var av motsatt uppfattning. Den första uppfattningen benämns i utredningen ”huvudlinjen”, den andra ”alternativlinjen.” Att linjerna benämns just så motiverar huvudlinjen - som tydligen i kraft av sin majoritetsställning inom arbetsgruppen fått privilegiet att namnge de olika uppfattningarna - dels med att det skall finnas en gällande grundhållning, dels med att det p.g.a. frågans komplexitet bör finnas rum även för ett annat ställningstagande.⁸² Fem i arbetsgruppen var präster och/eller teologer, en var överläkare inom psykiatrin. Utöver arbetsgruppen tillkallades extern teologisk expertis, vars synpunkter redovisas i utredningen.

Utredningen belyser homosexualiteten ur en rad aspekter: biologisk forskning, psykologisk forskning, sociologiska teorier, exegetiska synpunkter, teologiskt-etiska perspektiv, historiska aspekter, ett inifrånperspektiv där homosexuellas egna röster görs hörda, psykiatriska perspektiv och hermeneutiska överväganden. Utifrån dessa synpunkter kommer så de sex utredarna fram till de två olika ståndpunkterna.

⁸¹ Kyrkan och homosexualiteten 1994. s 3.

⁸² Kyrkan och homosexualiteten 1994. s 25.

Gemensamt konstaterar utredarna att oenigheten beror ”dels på olika syn på Bibeln och Bibelns roll som normkälla, dels på vilken roll skapelsen, sådan den nu föreligger, skall ha i utformningen av en kristen etik.”⁸³ Det visar sig också att när de olika linjerna skall motivera sina ställningstaganden, är det frågan vad Bibeln säger och Bibelns auktoritet som står i centrum. Detta motiverar en särskild analys av vad utredningen har att säga om detta.

2.3.1. Bibelns inställning och auktoritet

Ganska snart kommer utredningen in på frågan vad Bibeln säger om homosexualitet (s 19-24). Tre exegeters, Bertil E. Gärtner (som också ingick som en av de sex i arbetsgruppen), Lars Hartman och Eskil Franck, syn på Bibelns utsagor om homosexualitet redovisas. Sammanfattande sägs det om vad dessa kommit fram till på s 103-160 (där de i var sitt stycke kommenterar det bibliska vittnesbördet), att de tre ”är i stort sett eniga med varandra och med hela den exegetiska vetenskapen i sin tolkning av de nämnda bibelställena. De aktuella bibelställena tar avstånd från och fördömer homosexuella handlingar.”⁸⁴

Att hela den exegetiska vetenskapen skulle vara enig om Bibelns syn på homosexuella handlingar, är något som Svartvik i sin analys av denna utredning kraftigt reagerar mot. Han menar istället att det exegetiska läget är oklart och säger om utredningens tre exegeters lägesbeskrivning: ”Detta är givetvis en djupt missvisande sammanfattning. Nytestamentliga exegeter – lika lite som forskare inom andra områden – är sällan överens. Många exegeter ifrågasätter att alla de texter som åberopats är relevanta, och ett växande antal forskare menar att texterna är så svårtolkade att det knappast går att dra de sedvanliga slutsatserna.”⁸⁵

Trots att utredningens exegeter ändå menar att konsensus råder inom den exegetiska världen kommer de dock fram till olika uppfattning huruvida kyrkan skall bejaka homosexuell samlevnad eller inte. Detta beror på att de tillämpar olika slags hermeneutik, d.v.s. de tillämpar de bibliska texterna olika på nu-situationen. Vi skall nu analysera hur deras ståndpunkter ser ut.

Bertil Gärtners förhållningssätt i homosexfrågan kan sägas vara uttryck för en bibeltrogen kristen etik. Med detta menar jag att han tolkar de aktuella bibeltexterna utifrån Bibelns *helhetsundervisning* om skapelsens ordning och äktenskapet, samtidigt som de olika bibelverserna tillåts innebära det som de - enklast uttryckt – betyder. Angående detta sista citerar Gärtner Menighetsfakulteten i Oslos yttrande: ”Texterna har [...] aldrig skapat

⁸³ Kyrkan och homosexualiteten 1994. s 3.

⁸⁴ Kyrkan och homosexualiteten 1994. s 20.

⁸⁵ Svartvik 2006, s 310. Se även s 345.

särskilda förståelseproblem. Lekt och lärd har uppfattad dem som förbud mot utövad homosexualitet.”⁸⁶

De bärande principerna i hans ställningstagande kan sägas vara fyra: den entydiga, negativa bild av homosexuella handlingar som alla de aktuella bibeltexterna framställer,⁸⁷ den vikt som bibeltraditionerna samstämmigt lägger vid den av Gud i skapelsen nerlagda ordning som rör relationen man och kvinna,⁸⁸ den principiella grundsynen på äktenskapet som Jesus och apostlarna undervisade om med utgångspunkt från skapelseberättelserna⁸⁹ och den enstämmiga bild som kyrkans tradition uppvisar från de äldsta kristna texterna efter Nya testamentet och fram till vår egen tid.⁹⁰ De tre första principerna har naturligtvis utifrån ett evangeliskt-lutherskt perspektiv direkt relevans för ställningstagandet i denna fråga, den fjärde endast indirekt. Kyrkans tradition är till vägledning, inte minst om den är helt entydig som i detta fall, men absolut auktoritet har endast Bibeln (*sola scriptura*-principen).

Det blir med dessa utgångspunkter omöjligt för en kyrka som har den bibliska uppenbarelsen som norm att acceptera och välsigna en samlevnad av homosexuella par. Kyrkans praxis skall uttrycka kyrkans lära. De fyra principerna är i Gärtners utläggning i harmoni med varandra.

Gärtner skiljer dock på homosexuell läggning och homosexuella handlingar. Han menar att alla texter i Bibeln som handlar om homosexualitet endast behandlar utövad homosexualitet.⁹¹ En implicit slutsats av detta, som Gärtner dock inte uttalar, är att det inte är något fel eller syndigt med att vara homosexuell till sin natur, det är endast fel att begå homosexuella handlingar. Eskil Franck förstår också Gärtner på det sättet, och kritiserar detta synsätt utifrån Jesu bergspredikan: ”Jesu sätt att argumentera enligt antiteserna säger istället att en handling är det synliga utslaget av något som finns i hjärtat. Därför finns det primära moraliska ansvaret just i hjärtat. Att känna en homosexuell dragning blir då minst lika förkastligt som att utöva sin homosexuella läggning likaväl som det är lika förkastligt att se på en annan mans hustru med begärelse som att faktiskt utöva otrohet med henne. Detta borde Gärtner kunna säga”.⁹²

Det finns en klar poäng i Francks kritiska påpekande. Hur Gärtner skulle besvara det får vi inte veta i utredningen. Men enligt luthersk teologi är och förblir människan, även den kristne, en syndare med många olika slags onda böjelser och begär. Dessa är verkligen att betrakta

⁸⁶ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 125.

⁸⁷ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 119.

⁸⁸ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 121ff.

⁸⁹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 113, 123.

⁹⁰ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 126, 127

⁹¹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 103.

⁹² Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 160, not 52. Svartvik ansluter sig till denna kritik av Gärtners framställning, se Svartvik 2006, s 312.

som synd. Konkordieformeln förkastar den uppfattningen, att ”de onda lustarna icke skulle vara synd [---] eller att den förutnämnda bristen (arvsynden, min anm.) eller skadan icke skulle vara verklig synd, för vars skull den människa, som icke är i Kristus, ovillkorligen är ett vredens barn” (SKB, s 502). Guds Andes inneboende gör emellertid att en starkare kraft håller dessa onda begär undertryckta. Den kristne regeras inte av den gamla människan utan av Guds Ande, men känner ofta och återkommande av köttets begär. Konkordieformeln uttrycker det så här:

Likväl kvarbliver även hos de pånyttfödda en motsträvighet, varom Skriften säger, att köttet har begärelse mot anden, att de köttliga begärelserna föra krig mot själen och att den lag, som är i mina lemmar, ligger i strid med den lag, som är i min håg. Den människa, som icke är pånyttfödd, gör i allt motstånd mot Gud och är helt och hållet en syndens slav. Men den pånyttfödde har efter sin invärtes människa sin lust i Guds lag, men ser dock i sina lemmar den syndens lag, som ligger i strid med den lag, som är i hans håg. Därför tjänar han med sin håg Guds lag, men med köttet syndens lag, Rom. 7” (SKB, s 576).

Gärtner framställer inte bara den bibliska undervisningen positivt, utan tillbakavisar också ett vanligt argument som gör gällande att de nytestamentliga författarna inte känt till genuin (medfödd, i personligheten integrerad) homosexualitet, och att deras fördömande hållning endast gällde promiskuös eller pedofil homosexualitet. Paulus, från vars hand flera av de fördömande texterna härrör, växte upp i en av Romarrikets framstående lärdomsstäder, Tarsos. Man kan därför anta att han kände till den typ av homosexualitet som vi idag kallar genuin.⁹³

Gärtner tar också upp ett annat vanligt förekommande argument till förmån för homosexualitet, kärlekens argument, och bemöter det: ”Kärleken blir den enda absoluten vid bedömningen. Men det är inte Bibelns sätt att uttrycka sig. Alla moraliska eller etiska regler sätts inte åsido i Skriften, därför att man åberopar kärleken. Kärleken behöver också riktninggivare. Om en gift man säger att han nu mött den stora kärleken i en annan kvinna än hustrun och sedan bryter sitt äktenskap, därför att kärleken säger honom det, är detta inte därför rätt.”⁹⁴

Lars Hartman avstår från att besvara frågan huruvida homosexuella parrelationer är förenliga med Bibelns budskap. Han har en öppnare hållning än Gärtner när det gäller de hermeneutiska principer som skall vara avgörande.⁹⁵ Han tycks vara villig att tillmäta ny

⁹³ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 21, 113f. Chrys C. Caragounis uppvisar, såsom vi sett ovan, att Paulus svårligen kan ha varit ovetande om de olika formerna av homosexualitet, däribland s.k. genuin, som var i svang under antiken.

⁹⁴ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 124.

⁹⁵ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 133ff.

kunskap betydelse när man skall ta ställning till bibliska argument och riktlinjer. Särskilt gäller detta den numera allmänt accepterade uppfattningen, att könsumgänget inte enbart får sitt etiska värde genom barnalstring, utan även genom de värden av enhet och ömhet som kommer till stånd genom den sexuella närheten.⁹⁶

Hartman vill dock inte hävda att det utifrån Bibeln är möjligt att bejaka homosexuella parrelationer. Detta p.g.a. av att den världsvida tolkningsgemenskapen som alla olika kyrkor utgör, i stort sett är helt enig om att detta inte är möjligt. Hartmans slutsats blir att han inte tror ”att en lokalkyrka, allra minst en så svag kyrka som Svenska kyrkan, kan hantera sådana här etiska frågor utan att stå i hyggelig samklang, dels med sig själv, dels med den vidare tolkningsgemenskapen (kyrkorna i Sverige och Norden, men också i världen, framför allt de stora kyrkorna).”⁹⁷

Man kan undra varifrån Hartman hämtat sin uppfattning att kyrkornas tolkningsgemenskap har sådant avgörande värde. Ingenstans i Svenska kyrkans bekännelseskrifter (SKB) sägs de olika kyrkornas uppfattning kunna fälla avgöranden i lärofrågor. Endast en sak skall vara bestämmande, nämligen vad Skriften säger.⁹⁸

Han besvarar själv frågan genom att säga att det är kyrkan, tolkningsgemenskapen, som från början givit de bibliska texterna dess plats i kanon, och då är det ju också på sin plats att tolkningsgemenskapen och bibeltexterna (förståelsen av deras innebörd) tillåts ömsesidigt påverka varandra.⁹⁹

⁹⁶ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 134f.

⁹⁷ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 137.

⁹⁸ I Svenska kyrkans bekännelseskrifter står t.ex. följande: ”Vi tro, lära och bekänna, att den enda regel och norm, varefter alla läror såväl som lärare böra prövas och bedömas, endast är Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter, såsom det står skrivet: ”Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på min stig”, Psalt. 119. Och den helige Paulus skriver: ”Om ock en ängel komme från himmelen och predikade annorlunda, så skall han vara förbannad”, Gal. 1. Men andra skrifter av äldre och nyare lärare, vad de än må heta, få icke likställas med den heliga Skrift, utan de måste allesammans underordnas denna och få icke anses vara något annat och mer än vittnen, som betyga, huru och var denna profetiska och apostoliska lära bevarats efter apostlarnas tid” (Konkordieformeln, SKB, s 499).

Att det är Bibeln och bekännelseskrifterna (SKB) som alljämt, åtminstone på något sätt, skall utgöra Svenska kyrkans lärogrund hävdas i Svenska kyrkans kyrkoordning (från år 2000) portalparagraf, där det sägs att ”Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, som gestaltas i gudstjänst och liv, är grundat i Guds heliga ord, såsom det är oss givet i Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter, är sammanfattad i den apostoliska, den nicenska och den athanasianska trosbekännelsen samt i den oförändrade augsburgska bekännelsen av år 1530, är bejakad och erkänd i Uppsala mötes beslut år 1593, är förklarad och kommenterad i Konkordieboken (d.v.s. SKB, egen anm.) samt i andra av Svenska kyrkan bejakade dokument” (s 14). Se dock kap 1.2. i denna uppsats för den särskilda problematik som Bibelns och bekännelseskrifternas ställning inom Svenska kyrkan innebär.

⁹⁹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 135.

Det Hartman här skriver är ett romersk-katolskt sätt att se på saken, men så har inte evangelisk-luthersk eller protestantisk teologi överhuvudtaget närmat sig frågan om kanonbildningen. Gud själv har inspirerat de heliga skrifterna och dessa har omedelbart (i stort sett, med några skrifers undantag) igenkänts och accepterats som heliga skrifter av kyrkan. Professorn i Gamla testamentets exegetik Allan A. MacRae skriver: ”När vi finner kristna koncilier göra uttalanden beträffande vilka böcker som skall erkännas som delar av Guds Ord, är dessa formulerade på ett sådant sätt att de visar att ett nytt beslut inte framlägges, utan att konciliet bara bekräftar att det höll fast vid vad som redan allmänt troddes.”¹⁰⁰

Eskil Franck är den exeget som bejaktar homosexuellt samliv. Han hävdar att Paulus kanske inte kände till genuin homosexualitet och att vi därför inte vet vad det är Paulus exakt syftar på när han skriver om homosexuella handlingar.¹⁰¹ Detta argument har redan behandlats ovan (s 22 och 27). Det kan noteras att Franck går i polemik mot Gärtners motargument: ”Det hävdas inte sällan att Paulus med all sannolikhet känt till skillnaden mellan det som hos Aristoteles kallas homosexualitet (anakronistiskt uttryckt) ’av naturen’ och ’av vana’. [---] Till detta kan sägas att vi helt enkelt inte vet om Paulus kände till tankegångar lik den hos Aristoteles. Texterna säger inget därom. Det är då anmärkningsvärt att Gärtner ur denna tystnad kan göra det tvärsäkra påståendet.”¹⁰²

Mot Franck skulle man kunna svara att även om Paulus inte uttryckligen skriver om någon viss företeelse i sina brev, kan man p.g.a. denna apostelns tystnad inte påstå att ”bevisläget är omöjligt.” Även andra omständigheter måste naturligtvis få spela in, i detta fall framför allt företeelsens allmänna spridning och Paulus nivå av bildning. Till detta kommer så formuleringarna i Rom. 1:27, som pekar i riktning mot att det var fråga om frivilligt ingången, ömsesidigt bejakad homosexualitet (se ovan, s 22).

Franck hävdar vidare att ny kunskap, nya forskningsupptäckter o.s.v. skall tas i beaktande när bibeltexterna skall tolkas och tillämpas på vår tids problem.¹⁰³ Vilka dessa nya upptäckter är som skulle sätta bibeltexternas ursprungliga, enkla betydelse ur spel, låter han oss dock inte veta - förutom att de homosexuella själva nu på ett annat sätt än tidigare fått möjlighet att berätta om sina känslor och upplevelser. Nu först kan dessa bli allsidigt och rättvist bedömda.¹⁰⁴

Franck menar dessutom att Kristi uppståndelse var en så viktig beståndsdel i urförsamlingens tro, att de kristna inte längre var bundna vid lagarna och bibelorden utan

¹⁰⁰ MacRae 1971, s 72.

¹⁰¹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 147f.

¹⁰² ibid.

¹⁰³ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 148, 152.

¹⁰⁴ ibid.

endast vid Herren själv. Denna bundenhet var absolut och därmed blev den kristne radikalt fri till den gamla fromhetstraditionen. Franck nämner omskärelsen som ett exempel härpå.¹⁰⁵ Istället för följanget av olika konkreta bud, är det nu, efter Jesu uppståndelse, det dubbla kärleksbudet (Matt. 22:34-40) som gäller.¹⁰⁶

Här måste man göra en del påpekanden angående Francks resonemang. Varken i Nya testamentet eller i Svenska kyrkans bekännelseskrifter kan man finna stöd för tanken att Jesu Kristi uppståndelse från de döda skulle ha satt de konkreta moraliska föreskrifterna och buden ur spel. Nya testamentet, som skrevs efter Jesu uppståndelse, innehåller en mängd etiska föreskrifter och konkreta bud.¹⁰⁷ De kristna förmanas att följa dessa.¹⁰⁸ Jesus själv säger: ”Men förr kommer himmel och jord att förgå än att en enda prick av lagen sätts ur kraft” (Luk. 16:17). Svenska kyrkans bekännelseskrifter vänder sig också explicit emot en riktning, bl.a. aktuell under 1500-talet, som kallas antinomism.¹⁰⁹ Denna riktning menade ungefär som Franck att lagen spelat ut sin roll för de kristna i och med Jesu Kristi död och uppståndelse.

Det exempel som Franck nämner på det som upphävts genom Jesu uppståndelse, omskärelsen, sägs uttryckligen vara upphävt i Nya testamentet (Apg. 15:1 och v 7-11, Gal. 5:2-4). Men när det gäller t.ex. homosexualiteten är det annorlunda. Denna förkastas såväl i Gamla testamentet (3 Mos. 18:22, 20:13) som i Nya testamentet (Rom. 1:18-32, 1 Kor. 6:9f.), *efter* Kristi uppståndelse.

2.3.2. Huvudlinjen

Det första argumentet som huvudlinjen för fram (naturligtvis medveten om att deras ställningstagande innebär en nyhet i kyrkohistorien) är att vår kunskap är begränsad, både när det gäller ”den mänskliga naturen och det kristna evangeliet.”¹¹⁰ Därför måste kyrkan ständigt vara beredd till omprövning och nytolkning.

Den överordnade principen för huvudlinjens ställningstagande anges vara att man tar sin utgångspunkt i själva skapelsen, sådan den föreligger. Eftersom det ändå finns ont och livsfientligt i skapelsen vill man kombinera skapelsetanken med det bibliska vittnesbördet, som får bli en slags kompassriktare. När det gäller frågor och konkreta ställningstaganden där huvudlinjen uppfattar skapelsetanken vara i konflikt med Bibeln är det ändå den förra som har tyngst vikt: ”När man tar utgångspunkten för den etiska reflektionen i skapelsen kommer detta att innebära en relativisering av de mänskliga lagarna, också de lagar som finns i Bibeln. [---]

¹⁰⁵ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 151.

¹⁰⁶ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 151f.

¹⁰⁷ se t.ex. 1 Kor. 5:11, 7:10f., 14:33-37, Ef. 4:25-32, Kol. 3:18-4:1 o.s.v.

¹⁰⁸ se t.ex. Ef. 4:17, Fil. 2:14-16, 1 Petr. 5:1-5 o.s.v.

¹⁰⁹ SKB, s 516-517, 603-608.

¹¹⁰ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 25. Se även s 164f.

Enligt skapelseperspektivet kan Bibeln dock inte ge sådan kunskap om livet och livsbetingelserna som människan inte redan kan få genom det faktum att hon är människa och lever i skapelsen. Däremot kan Bibeln ge henne hjälp att tyda tillvaron, eftersom Bibeln innehåller mycken mänsklig erfarenhet.”¹¹¹

Eftersom det enligt skapelsens lag är angeläget att främja livet, ”den mänskliga gemenskapen och samlevnaden”, visar den mänskliga erfarenheten att det är ”möjligt för en homosexuell människa att bejaka sin sexuella identitet och leva ut denna på ett ansvarigt sätt.”¹¹²

Det blir för huvudlinjen en avgörande fråga huruvida den homosexuelle har valt sin inriktning medvetet eller om den är honom given. I det förra fallet strider vederbörandes sexualliv mot skapelselagen, men om det homosexuella mönstret är förankrat i personligheten är det legitimt att leva ut det, eftersom ”den som har en homosexuell identitet” inte kan ”anses vara personligt ansvarig för denna.”¹¹³ Samtidigt sägs ändå även den s.k. genuina homosexualiteten vara ett avsteg från skapelseperspektivet och därför kan en sådan samlevnadsform inte bli detsamma som äktenskapet mellan man och kvinna. Detta tillhör tillvarons tragik, men evangeliets budskap sägs vara att den homosexuelle ändå får leva ut sin sexualitet.¹¹⁴ Huvudlinjen inskräper mycket tydligt att äktenskapet exklusivt är till för man och kvinna, och att det homosexuella partnerskapet därför inte får benämnas äktenskap.¹¹⁵

Det finns flera punkter i huvudlinjens argumentation som inte kan sägas vara i harmoni med de lutherska bekännelseskriterierna (SKB). Bibeln sägs uttryckligen underställas andra hänsynstaganden, sådana diffusa och mångtydiga saker som ”mänsklig erfarenhet” och det som människan uppfattar vara skapelsens intention. Detta ligger i direkt strid med den lutherska formalprincipen, d.v.s. att Guds Ord skall vara det enda rättesnöret för lära och liv (se not 98).

Vidare sägs homosexualiteten kunna accepteras om den är ”given” (troligtvis i betydelsen medfödd), däremot inte om den är medvetet vald. En grunddogm i den kristna tron är läran om arvsynen, d.v.s. att människan föds med en syndfull natur (fientlig mot Gud, egoistisk, girig, högmodig o.s.v.).¹¹⁶ Det går därför inte att försvara ett visst beteende utifrån medfödda anlag. Frågan är istället om dessa är goda eller onda. Visserligen erkänner huvudlinjens teolog och etiker Gert Nilsson att den existerande skapelsen är ”skadad och avviker från ursprunget”,

¹¹¹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 27. Se även s 161-165, 174-180, 188.

¹¹² ibid. Se även s 164.

¹¹³ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 26.

¹¹⁴ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 27f.

¹¹⁵ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 29.

¹¹⁶ se t.ex. Augsburgska bekännelsen, art. II. Om arvsynen (SKB, s 57) eller Konkordieformeln art. I (t.ex. s 562f. i SKB)

men detta får inte genomslag i bedömningen. Homosexuell utlevnad är ändå legitim, eftersom den är ett uttrycksmedel för kärleken.¹¹⁷

Huvudlinjen vill också hävda att evangeliet bl.a. innebär att den homosexuelle, trots bristen i sexualitetens beskaffenhet, får leva ut sin sexualitet. Detta är en märklig beskrivning av vad evangeliet är. Enligt luthersk teologi handlar evangeliet över huvud taget inte om vad vi skall eller får göra, utan är ett glatt budskap om vad Jesus Kristus har gjort: att Han har lidit, dött och uppstått för vår syndaförlåtelse, vår frälsnings skull.¹¹⁸ Evangeliet får eller skall inte tas till intäkt för att leva på ett visst sätt, oavsett hur man nu bedömer homosexualitet. Enligt evangelisk-luthersk uppfattning hör etiska regler och budföreskrifter till lagens område, inte evangeliets.

När det gäller de praktiska konsekvenserna av huvudlinjens positiva ställningstagande anges de vara att de homosexuella i kyrkans vigningstjänst inte skall behöva leva i celibat, att vikten av trohet och intention till livslång kärlek lyfts fram i kyrkans undervisning (det är ju den s.k. genuina, etiskt kvalificerade homosexualiteten som bejakas, ingen annan) och att kyrkan mer måste sätta sig in i de homosexuellas särskilda behov och problem, så att man på ett bättre sätt kan upprätta de homosexuella konfidenterna i själavården.¹¹⁹ T.ex. skall församlingarna erbjudas lämpligt studiematerial och konfirmandböcker skall "självklart" få en översyn. Den traditionella linjen, i utredningen kallad "alternativlinjen" skall få rymmas inom kyrkan, dock under förutsättning att den inte underkänner tron hos de homosexuella inom kyrkan som lever ut sin sexualitet. Man föreslår vidare att de homosexuella skall kunna bekräftas i sina partnerskap genom en särskild förbön och man har även utarbetat ett förslag på en sådan. För att ingen oklarhet skall uppstå huruvida det är fråga om ett äktenskap får förbönen dock inte bedjas i ett vigselliknande sammanhang.¹²⁰

Man kan konstatera att huvudlinjen i sitt ställningstagande inte försöker argumentera utifrån Bibeln, t.ex. genom att ansluta sig till Eskils Francks argumentation (s 138-160). Det bibliska vittnesbördet underordnas tvärtom det som kallas "skapelsens lag". Huvudlinjens Gert Nilsson, teol. dr i teologisk etik, försöker ändå i sitt eget kapitel, "Teologisk-etiska reflektioner kring frågan om kyrkan och homosexualiteten", att komma runt de bibliska förbudet. Det sker på olika sätt. För det första sägs det homosexuella förbudet handla om

¹¹⁷ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 183.

¹¹⁸ se t.ex. Augsburgska bekännelsens apologi, art. XXVII: "Vi hava i vår bekännelse framhållit, att syndernas förlåtelse undfås av nåd för Kristi skull genom tron. Om detta icke är det rena evangeliet, om detta icke är den evige Faderns mening, som du, som är i Faderns sköte, har uppenbarat för världen, så må vi med rätta straffas. Men din död är ett vittne, din uppståndelse är ett vittne, den helige Ande är ett vittne, hela din kyrka är ett vittne, att detta är evangeliets huvudsumma, att vi få våra synders förlåtelse icke på grund av våra egna förtjänster, utan för din skull, genom tron" (SKB, s 290-291).

¹¹⁹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 29f.

¹²⁰ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 33f., s 225.

Israels överlevnad som folk. Endast sådan sexualitet som leder till barnalstring kunde accepteras. Men idag är situationen annorlunda. Nu råder inte någon risk för underbefolkning, och därför faller det bibliska förbudet.¹²¹ För det andra sägs det absoluta, det orubbliga som inte påverkas av olika miljö- eller kulturförhållanden, i de bibliska lagsamlingarna om relationer (sexuella eller ej) vara, att dessa skall vara ansvariga.¹²² För det tredje sägs den kristna tron inte kännetecknas av regler, utan av en person: Jesus Kristus. Detta är naturligtvis riktigt, men Nilsson spelar här, liksom Eskil Franck (se ovan, s 29f.), ut tron på Jesus mot följandet av Bibelns bud. Som ovan visats är detta främmande för såväl Bibeln själv som för de lutherska bekännelseskriterierna. För det fjärde sägs det vara perversa homosexuella förbindelser som fördöms, inte homosexualitet som sådan.¹²³ Även detta argument är gemensamt med Franck. För det femte sägs helighetslagen, vari de gammaltestamentliga förbuden finns upptecknade, endast gälla Israel som folk, inte den nytestamentliga kyrkan eller Sveriges folk idag.¹²⁴

I utredningen finns även ett kapitel från ett "inifrånperspektiv" (s 53-83) och ett kapitel om homosexualitet ur ett psykiatriskt perspektiv (s 84-92), men huvudlinjen väljer att inte explicit hänvisa till dessa i sin argumentation, varför dessa kapitel inte berörs i denna undersökning. Rent allmänt sägs dock att ny kunskap i form av de homosexuellas egna berättelser ligger till grund för det nya etiska ställningstagandet.¹²⁵

2.3.3. Alternativlinjen

Två personer i arbetsgruppen, docenten i tros- och livsåskådningsvetenskap Agne Nordlander och prof. och biskop em. Bertil Gärtner, företrädde den traditionellt kristna, avvisande hållningen till homosexualitet (i utredningen kallad alternativlinjen). Hur exegeten Gärtner argumenterar har redan berörts på s 25ff. ovan. Agne Nordlander svarade för den teologisk-etiska argumentationen.¹²⁶

Alternativlinjen utgår från den gudomliga uppenbarelser i Bibeln och anser att denna äger auktoritet när det gäller etiska ställningstaganden. Detta ligger i linje med de lutherska bekännelseskriterierna (se not 98). Det gäller dock enligt alternativlinjen att inte bara läsa enskilda bibelställen rakt av, utan även att sätta in dem i ett bibliskt helhetsperspektiv. Det grundläggande perspektivet när det gäller sexualiteten är skapelseteologin. Man hävdar följande: "Sambandet mellan skapelsesyn-äktenskapssyn och de bibliska etiska texterna gör

¹²¹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 182.

¹²² *ibid.*

¹²³ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 184f.

¹²⁴ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 186f.

¹²⁵ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 18.

¹²⁶ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 210-223.

det omöjligt att i denna fråga tala om tidsbundenhet och obsoleta etiska värderingar.”¹²⁷ Nordlander är lite mer utförlig i sitt egna kapitel ”Kyrkan och homosexualiteten – teologiskt-etiskt och pastoralt ställningstagande”. Han skriver där: ”I 1 Mos. 1-2 anges den gudomliga avsikten med sexualiteten, ’djup persongemenskap’ (’inte gott för mannen att vara allena’ [---]) och ’ett-kött-föreningen’, varigenom ett unikt gemensamt nytt liv skapas och en familj byggs upp. Äktenskapet mellan man och kvinna är den ram inom vilken den skapande sexualitetens positiva värde ska få sitt fulla och hela uttryck i samlagets förening till ett kött. All sexuell utlevnad utanför det heterosexuella äktenskapet [---] bryter mot denna bibliska grundplan och norm.”¹²⁸

Vidare avvisar alternativlinjen teorin att Paulus inte skulle ha känt till den s.k. genuina homosexualiteten. Det är Gärtners ovan, på s 27 anförda argument, som används.¹²⁹

Nordlander anför i sitt egna kapitel motargument mot att, såsom huvudlinjen gör, sätta kärleken som överordnad och enda absoluta princip när det gäller etiska ställningstaganden. För det första är begreppet kärlek oklart till sin innebörd. För den övergivna hustrun betyder det en annan sak än för mannen, som träffat en ny kvinna och för kärlekens skull vill skiljas. För det andra får kärlek sitt innehåll från Guds skapelse- och frälsningshandlande i Jesus Kristus. För det tredje spelade inte Jesus och apostlarna ut kärleken mot konkreta bud, tvärtom säger Jesus: ”Om någon älskar mig håller han mina bud” (Joh. 14:15) och Paulus skriver att ”kärleken är lagens uppfyllelse” (Rom. 13:8-10), inte dess upphävande.¹³⁰ Nordlander anför även ett socialt argument mot acceptans av homosexualiteten. En sådan acceptans påverkar kulturen och därmed den sexuella identitetsprocessen hos ungdomar. Därmed utsätts kärnfamiljen för ”allt större kritik och påfrestning och urholkning.”¹³¹ Detta är förödande för samhället, åtminstone enligt den empiriska vetenskap som stöder synen att allt sexuellt samliv skall äga rum inom ramen för ett heterosexuellt äktenskap. Nordlander hävdar att en sådan uppfattning är vanlig bland expertisen: ”Inom medicin och beteendevetenskap är det idag en utbredd uppfattning att ingen samlevnadsform kan mäta sig med det heterosexuella äktenskapet när det gäller optimala levnadsvillkor för de parter det gäller.”¹³²

Alternativlinjen går inte med på några kompromisser, t.ex. att anse det heterosexuella äktenskapet vara huvudalternativet, men sedan acceptera homosexuella partnerskap som ett andrahandsalternativ, ”det minst onda” i en svår situation, eller liknande. Då får man ju inte

¹²⁷ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 30.

¹²⁸ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 210f.

¹²⁹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 30. Se även s 214.

¹³⁰ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 213.

¹³¹ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 217.

¹³² Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 216. Nordlander hänvisar här till *Homofili, kirke og samfund* 1993, s 5-8, 35f, 38.

någon absolut bindande norm och två olika lösningar kan inte i detta fall båda vara acceptabla. ”Risken är [dessutom] uppenbar”, skriver man, ”att det då blir den lättaste vägen som blir aktuell medan den svårare – att leva avhållsamt – inte kommer ifråga.”¹³³

Alternativlinjen avslutar med att ställa upp ett pastoralt program i 18 punkter när det gäller kyrkan och homosexualiteten. Några av punkterna lyder:

3. Självvårdaren skall medverka till att den homosexuelles självkänsla stärks, så att han eller hon vet att de har samma människovärde som alla andra.
4. De positiva livsmöjligheterna i kallelsen att leva ensam och i sexuell avhållsamhet skall lyftas fram.
6. Självvårdaren bör vara beredd på att i vissa fall peka på möjligheten till sexuell nyorientering mot en heterosexuell identitet.
12. Kyrkan bör motverka fördomar mot de homosexuella.
13. Kyrkan kan inte bidra till att legitimera homosexuellt samliv genom att offentligt välsigna eller be för homosexuella par.
14. Av samma grund kan inte personer med läroansvar i kyrkan, präster och diakoner, leva i etablerade homosexuella parrelationer.
17. I ett demokratiskt samhälle skall samhället visa respekt för den personliga integriteten i frågor som gäller individens identitet. Därför ser kyrkan det som positivt att det inte längre finns lagförbud och straffbestämmelser för homosexuell samlevnad. Det är också positivt att den homosexuella minoriteten erhåller lagfäst skydd mot diskriminering.
18. En lag om registrerat partnerskap bör avvisas av två skäl. Dels ger samhället genom en sådan lag otydliga signaler om vilken samlevnadsform som är att föredra, dels kan en officiellt accepterad institutionalisering av homosexuella parrelationer komma att påverka kulturen och därmed den sexuella identitetsprocessen för några av dem som växer upp under dylika villkor.¹³⁴

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att huvudlinjen i sina slutsatser och förslag till konkreta åtgärder stannar vid exakt samma ställningstagande som rapporten från 1974: Genuina, etiskt kvalificerade homosexuella förhållanden skall bejakas, homosexuella skall beredas tillträde till kyrkans vigningstjänster, kyrkan skall aktivt verka för acceptans av homosexualitet och en särskild böneakt föreslås för att bekräfta och stödja de homosexuella. Liksom 1974 års rapport är man dock mycket noggrann med att särskilja det homosexuella partnerskapet från äktenskapet.

¹³³ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 31.

¹³⁴ Kyrkan och homosexualiteten 1994, s 31f. Se även s 220ff., där punkterna är något utförligare. I huvudsak följer punkterna två uttalanden från den Teologiska Menighetsfakultetens i Oslo lärarråd från 1988 och 1993.

När det gäller motiveringen för acceptansen har en förskjutning skett i förhållande till 1974 års rapport. Trots att en av de exegetiskt sakkunniga, Eskil Franck, argumenterade såsom Holsten Fagerberg gjorde 1974, valde huvudlinjen att inte hänvisa till honom. Istället sades uttryckligen att Bibeln får stå tillbaka i vissa fall, nämligen om dess utsagor kolliderar med ”skapelsens lag”, d.v.s. de regler som vi människor uppfattar kunna förverkliga ett gott liv.

Kärleken får en absolut roll i den etiska bedömningen. Inga medicinska eller psykologiska argument framfördes från huvudlinjen. Den enda nya kunskap det hänvisades till som motivering till huvudlinjens etiska ställningstagande är de berättelser de homosexuella själva ger när de nu trätt fram i offentligheten på ett helt annat sätt än tidigare.

I huvudlinjens argumentation fanns sådant som inte harmonierar med bibeltexter eller med de lutherska bekännelseskriterierna. Det gäller den konstruerade, för Bibeln främmande motsättningen mellan tron på Jesus och hållandet av konkreta bud (antinomism), sammanblandningen av lag och evangelium, brytandet av *sola scriptura*-principen och negligierandet av arvsyndstanken.

Alternativlinjen intar å andra sidan samma ståndpunkt som 1951 års biskopsbrev, d.v.s. en entydigt negativ inställning. Motiveringen är dock till skillnad från biskopsbrevet utförlig och allsidig; såväl exegetiska, etiska som sociala argument används. Dock användes inga psykologiska eller psykodynamiska argument.

Alternativlinjens argument bryter inte, vad jag kunnat finna, på någon punkt mot bibliska utsagor eller de lutherska bekännelseskriterierna. Gärtners distinktion mellan homosexuell läggning och homosexuella handlingar verkar dock medföra att ett syndfullt begär accepteras om det inte omsätts i handling och detta strider, som Franck påpekar, mot Jesu antiteser i Bergspredikan (se t.ex. Matt. 5:28). Det strider också mot den lutherska bekännelsen (se t.ex. SKB, s 502).

2.4. Rapport från en hearing 2005

Svenska kyrkans centralstyrelse uppdrog 1998 åt Teologiska kommittén att bearbeta en rad principiella frågor om homosexualiteten. Resultatet av detta arbete blev samtalsdokumentet *Homosexuella i kyrkan* (2002). Från och med detta dokument publicerande har en intensiv och omfattande samtalsprocess ägt rum inom Svenska kyrkan,¹³⁵ innan kyrkomötet den 27 oktober 2005 fattade beslutet att homosexuella partnerskap officiellt skulle kunna välsignas i Svenska kyrkan.

¹³⁵ Denna uppsats författare deltog i egenskap av komminister i en serie samtal på kontraktsnivå.

Av störst vikt i denna samtalsprocess var den offentliga hearing som anordnades i Uppsala den 6-9 september 2004. Det gjordes 28 utfrågningar; forskare, myndighetspersoner, kyrkliga ledare och homosexuella, intervjuades. Det hela sändes direkt på Internet och veckan därpå i SVT 24.

I denna undersökning tvingas ett urval göras, när det gäller att redovisa och analysera inläggen vid hearingen.¹³⁶ Av de 28 utfrågningar som gjordes undersöks här 11. Jag har då valt att ta med de inlägg som anknyter till undersökningens tidigare diskussion. Med andra ord kommer exegetiska och teologisk-etiska inlägg behandlas. Eftersom det är Svenska kyrkans syn som står i fokus kommer företrädare för andra samfund, statliga myndighetspersoner och fackexpertis att förbigås.

Troligtvis har de här analyserade inläggen varit bland de tyngst vägande när Teologiska kommittén sedan gjorde sitt uttalande (se nedan, kap. 2.4.12) och när kyrkomötet sedan, året därpå, fattade sitt beslut. Åtminstone gäller detta när det handlar om hur man från Svenska kyrkans sida *motiverade* nyordningen (en annan sak är ju ifall vissa inlägg på t.ex. folkopinionsmässiga eller juridiska grunder påverkat Svenska kyrkan till förändrat synsätt) - och att ta reda på hur Svenska kyrkan *argumenterat* är ju en viktig frågeställning för denna undersökning (se ovan, kap. 1:1). Inläggens tyngd är alltså ytterligare en motivering till att urvalet blivit just detta.

Både förespråkare och motståndare till partnerskapsvälsignelse kommer att vara representerade i analysen.

2.4.1. Ärkebiskop K. G. Hammar

Dåvarande ärkebiskopen och docenten i kyrkohistoria, numera professorn K. G. Hammar anser att det är Kyrkostyrelsens och Biskopsmötets plikt att värna de ekumeniska relationerna. Men den stötesten det skulle innebära för andra kyrkor om Svenska kyrkan inför välsignelse över homosexuella partnerskap, skall ändå inte tillåtas vara hindrande. Ärkebiskopen menar att någon kyrka ibland måste gå före. Motiveringen till detta är att olika kyrkor verkar i olika

¹³⁶ De personer som deltog i hearingen, men som inte finns med i denna uppsats är Axel Carlberg (teol. dr., präst i Stockholms katolska stift), Michael Ellnemyr (teol. lic., aktiv inom Serbisk ortodoxa kyrkan), Johanna Gustasson Lundberg (lektor i etik vid Högskolan Dalarna, Falun), Birgitta Gustavii Koskinen (läkare), Nils Gårder (advokat, ledamot i Kyrkostyrelsen), Sten-Gunnar Hedin (föreståndare för Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, företrädare för Pingströrelsen i Sverige), Gun Heimer (prof., överläkare), Misha Jaksic (präst i Serbisk ortodoxa kyrkan), Werner Jeanrond (prof. i systematisk teologi, Lunds universitet), Maarit Jänträ-Jareborg (prof. i internationell privat- och processrätt, Uppsala universitet), Anne Kutenkeuler (kansliråd, Justitiedepartementet), Bo Lewin (prof. i sociologi, Uppsala universitet), Kjell Åke Modéer (prof. i rättshistoria, Lunds universitet), Lena Nyberg (Barnombudsman, BO), Dan Salomonsson (föreståndare för Pingstkyrkan i Uppsala), Inga Sanner (doc. i idéhistoria, Stockholms universitet), Arthur Thiry (förbundsordförande i Riks-EKHO, Ekumeniska gruppen av kristna homo-, bi- och transsexuella), Hans Ytterberg (Ombudsman mot diskriminering p.g.a. sexuell läggning, HomO) och Eva Österberg (prof. i historia, Lunds universitet).

kulturella kontexter, och därför måste de också tillåtas få ha olika inställning till saker och ting. De påfrestningar som kommer att uppstå i relationerna med andra kyrkor, får man hantera. Att det kommer att uppstå påfrestningar är inget argument mot nyorientering. Även tidigare har kyrkan ändrat sig. Som exempel nämner ärkebiskopen bl.a. slaveri, kvinnoförtryck och attacker på den fria vetenskapen, som alltsammans motiverats utifrån Bibeln.¹³⁷

Mot vad ärkebiskopen här säger skulle man kunna påpeka att kyrkan är *allmännelig*, den gör anspråk på att förmedla ett budskap gällande alla människor. Även om så inte skett alla gånger – d.v.s. om variation förekommit och avtrubbande av vissa bibliska bud skett i olika miljöer - så är detta likväl idealet (Jud. v 3). När det gäller kyrkans tidigare omsvängningar i olika frågor och hennes motivering till vissa bruk utifrån Bibeln, måste man skilja på ett rätt och ett felaktigt bibelansvändande. Flera saker har försvarats utifrån ett felaktigt användande av Bibeln (man kan t.ex. ha missförstått dess innebörd). Därför att Bibeln missbrukats förlorar den inte sin auktoritativa roll i kyrka och församling (se not 98 om den ställning SKB tillskriver Bibeln).

När så ärkebiskopen kommer till Bibelns plats i kristen teologi säger han: ”Min bibelsyn präglas av detta med rörelse. Bibeltexterna måste förstås kontextuellt. Redan inom Bibelns pärmar sker en utveckling, där förståelsen av vad Gud gör och vem Gud är förändras. Vi lever farligt om vi citerar Bibelns skrifter ifrån olika tider som om detta vore oproblemiskt.” Man skulle här önskat exemplifieringar istället för så svepande påståenden, men allt vi får av detta är att ”fienderna” i Ps. 23 tydligen inte längre är desamma för oss idag.¹³⁸

Ärkebiskopen varnar även för att ”vi förväxlar Gud och Bibeln”, ”frestelsen är att hugga ett bibelord och oproblemiskt göra det till Guds röst”.¹³⁹ När Bibeln på detta sätt relativiserats framträder istället absoluten, det som skall få fälla avgörandet: kärleken. Ärkebiskopen säger: ”Om vi förstår Gud som kärlek så betyder det att vi på något sätt måste hitta en förståelse av människors upplevelse och erfarenhet av kärlek. Kristushistorien har gett oss en förståelse av att kärlek handlar om att leva för den andre, leva självutgivande, leva ett offer. När jag då ser en självutgivande kärlek i min omgivning kan jag inte, med min gudsbild, formad av ett på Nya testamentet grundat tänkande, tolka den erfarenheten som teologiskt irrelevant: då ser jag Gud där.”¹⁴⁰

¹³⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 34.

¹³⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 35.

¹³⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 36.

¹⁴⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 35.

Ärkebiskopen sätter även in den homosexuella kärleken i ett diskrimineringsperspektiv och frågar om det inte vore att diskriminera de homosexuella ifall man underkände deras kärlek.¹⁴¹

Ofta riktas det kritik mot Svenska kyrkan att den är politiskt korrekt och böjer sig för det som är populärt och gångbart i tiden. Med stolthet vill då ärkebiskopen lyfta fram det faktum att Svenska kyrkan redan tidigt på 1970-talet, innan debatten kom igång på allvar i det övriga samhället, börjat arbeta med den homosexuella frågan.¹⁴² Han tillbakavisar också hela frågan om kyrkans självständighet och menar att ibland ligger samhället före kyrkan då det gäller att förverkliga Guds vilja: ”Vi har en treenig gudsbild, och det innebär att Gud är minst lika verksam utanför kyrkan som i kyrkan. Vi måste hela tiden vara beredda på att Gud agerar runt omkring oss, och ibland kanske snabbare än Gud gör inom kyrkan. Det finns ingenting i vår gudsbild som säger att det är kyrkan som hela tiden hittar fram till vad Gud vill.”¹⁴³

Vad treenigheten har med detta att göra framgår inte. Kristen tro har dessutom alltid hävdad att Guds uppenbarade vilja finns i Hans Ord, d.v.s. i Bibeln. Ärkebiskopen skiljer inte mellan Guds allestädesnärvaro och Hans nådesnärvaro, som är knuten till Ordet och sakramenten. Genom den senare hämtar kyrkan kraft och upplysning. Ärkebiskopens hänvisning till tidsandan som ett uttryck för Guds Ande tycks, utifrån Svenska kyrkans bekännelse, vara ett ganska tydligt uttryck för svärmeri, vilket är det teologiska begreppet för att i olika ställningstaganden försöka finna fram Guds vilja utanför det uppenbarade Ordet.¹⁴⁴

Ärkebiskopen säger avslutningsvis att det homosexuella partnerskapet inte bör kallas äktenskap. Det är likvärdigt, men annorlunda.

Sammanfattningsvis kan sägas att ärkebiskopen inte försöker argumentera utifrån Bibeln till stöd för sin positiva inställning till homosexualiteten. *Sola scriptura*-principen följs inte i och med att Bibeln relativiseras. Istället är det kärleken som blir överordnad auktoritet. Ärkebiskopen gör sig skyldig till det som i bekännelseskriterierna kallas svärmeri då han oberoende av Bibeln försöker finna ut Guds vilja.

Svenska kyrkan måste enligt ärkebiskopen våga vara en föregångare och ta steget att välsigna den homosexuella kärleksrelationen även om det innebär ekumeniska problem. Endast heterosexuella relationer bör dock kallas äktenskap. Homosexuella får inte diskrimineras, vilket sker om deras kärlek underkänns.

¹⁴¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 36f.

¹⁴² Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 32.

¹⁴³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 38.

¹⁴⁴ Luther skriver på följande sätt i Schmalkaldiska artiklarna: ”Med ett ord vidlåder svärmeriet Adam och hans barn från världens begynnelse till dess slut, när det inplanterats och inympats som ett gift i dem av den gamle draken. Det är också ursprunget och drivkraften till allt kätteri, även till påvedömet och muhamedanismen. Därför böra vi ovillkorligen hålla fast därvid, att Gud vill handla med oss människor blott genom sitt yttre ord och sakrament. Men allt som utan detta ord och sakrament prisas såsom ande, det är av djävulen.” (SKB, s 334).

2.4.2. Holsten Fagerberg och Per Olof Widell

Holsten Fagerberg, professor emeritus i etik och präst i Svenska kyrkan, var huvudförfattaren till rapporten *De homosexuella och kyrkan* (1974), och framträdde nu, trettio år senare, på hearingen tillsammans med den homosexuelle aktivisten, missionsförbundaren och journalisten Per Olof Widell.

Fagerberg anknöt till ärkebiskopens tal om olikhet men lika värde. Därför skall äktenskapet även fortsättningsvis förbehållas heterosexuella.¹⁴⁵ Han anförde två skäl för detta. För det första måste äktenskapet stärkas, inte minst med tanke på hur familjesituationen ser ut i samhället. Skulle äktenskapet bli könsneutralt skulle det avvika från det hävdvunna, invanda och därmed försvagas.¹⁴⁶ Det andra skälet är av taktisk art. Fagerberg tyckte att det var ett kolossalt baksteg att Svenska kyrkan 1994 stannade för två linjer i frågan (se ovan, kap 2.3), och att det sedan förblivit så. Han vill att det skall bli fullständig acceptans för homosexuell persongemenskap i Svenska kyrkan och då är det ett mindre steg att ta om det handlar om partnerskap och inte äktenskap. Dessutom skulle de ekumeniska förbindelserna skadas ännu mer om Svenska kyrkan öppnade äktenskapet för homosexuella.¹⁴⁷ Fagerbergs intresse är att ge stabilitet åt de homosexuella relationerna, så att den promiskuösa livsstilen bryts.¹⁴⁸

Per Olof Widell vänder sig med kraft emot HomO's förslag från 2001 om könsneutralt äktenskap (HomO deltog för övrigt själv i hearingen). Han uppfattar detta förslag som ett försök att komma åt kyrkan och försvaga religionens ställning. Han känner dessutom, såsom "gammal homosexuell aktivist", en obekvämlig känsla inför begrepp som "vigsel, make, maka, man, fru, hustru, brud, brudgum, bröllop". De hör den heterosexuella kulturen till sedan tusentals år, och han vill inte försöka erövra dem: "Det är bättre att bygga upp något nytt".¹⁴⁹ Widell vill att homosexuella partnerskap, som han tycker är en genial lösning (likvärdiga, men annorlunda), skall kunna välsignas av kyrkan därför att då kan de homosexuella lättare lämna subkulturen och träda fram i det offentliga rummet. Då har homokulturen bättre förutsättningar att lämna bakom sig den dekadens den ofta är förbunden med.¹⁵⁰ Widell vill att de homosexuella skall leva i långvariga trofasta relationer. När det gäller bisexuella får de finna sig i att välja *en* livspartner och inte följa båda sina sexuella inriktningar: "Det kan vara ett kärvt besked, men sådan är ändå verkligheten."¹⁵¹

¹⁴⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 155f.

¹⁴⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 160.

¹⁴⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 160f.

¹⁴⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 162.

¹⁴⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 158.

¹⁵⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 160.

¹⁵¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 161.

Sammanfattningsvis kan sägas att Fagerberg står fast vid den uppfattning han hade 1974, då han författade rapporten *De homosexuella och kyrkan* (se ovan, kap. 2.2). Han och Widell är eniga om att kyrkan bör välsigna homosexuella partnerskap, men inte kalla dem äktenskap. Inga bibelargument används för att motivera en sådan nyordning. Det skäl som anges är att en kyrklig välsignelseakt gynnar de homosexuella, de bekräftas och hjälps till en sundare livsstil.

2.4.3. Ragnar Holte

Ragnar Holte är professor emeritus i etik vid Uppsala universitet och präst i Svenska kyrkan. Han menar att den gammaltestamentliga sexualmoralen helt var inriktad på att folket skulle ”maximalt fortplanta sig”, därav förbudet mot homosexualitet (och fördömandet av Onans praktiserande av *coitus interruptus*, d.v.s. avbrutet samlag, 1 Mos. 38:9-10). Vår tid hotas däremot av överbefolkning och svält, och därför ”saknar sådana bibelord all relevans.”¹⁵²

Holte lägger dock mycket stor vikt vid skapelseberättelserna (han talar om skapelseberättelsen i pluralis, eftersom han följer bibelkritikernas uppfattning att det är två skapelseberättelser i 1 Mos. 1-2). Holte betonar att ”Gud skapade människan till sin avbild... som man och kvinna skapade han dem” och ”de blir ett” – ”ett kött”.¹⁵³ Detta innebär, eftersom människan - mannen och kvinnan - är skapad till Guds avbild, att ”i sin könsolikhet, förenade med och kompletterande varandra representerar kvinnan och mannen mänsklighet i komplett mening och avspeglar kärlekens Gud.”¹⁵⁴

Detta är det ideal som Jesus framställer för äktenskapet, utförligast i Matt. 19.¹⁵⁵ Men detta utesluter inte, menar Holte, att även andra, av kyrkan accepterade, samlevnadsformer kan få finnas. T.ex. skall inte unga ogifta människor tvingas till avhållsamhet ”under de år deras sexuella behov och förmåga är som störst”. Inte heller behöver änkor/änklingar gifta om sig om de träffar någon ny livskamrat eftersom reproduktionsaspekten och skyddet för de uppväxande barnen inte finns med i bilden. Dessutom uppstår ofta, när de dör, onödiga arvstvister mellan de efterlevande barnen.¹⁵⁶ Även homosexuella skall få leva ut sin sexualitet, gärna i partnerskap.¹⁵⁷

Här kan man konstatera att Holte på punkt efter punkt går emot Nya testamentets undervisning. För att undvika otuktssynder skall männen ha hustrur och kvinnorna män (1 Kor. 7:1) och såväl ogifta som änkor (1 Kor. 7:8) uppmanas, om de inte kan leva avhållsamt, att ”gifta sig, eftersom det är bättre att gifta sig än att vara upptänd av begär” (1 Kor. 7:9).

¹⁵² Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 165.

¹⁵³ *ibid.*

¹⁵⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 166.

¹⁵⁵ *ibid.*

¹⁵⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 168.

¹⁵⁷ *ibid.*

Vad Nya testamentet sedan lär om homosexuell utlevnad har flera gånger behandlats i denna uppsats.

Holte sammanfattar sin syn på äktenskapet i tre punkter: 1. Det svarar mot Guds skapelseavsikt och är en förutsättning för mänsklighetens fortlevnad. Det skapar trygghet för barnen. 2. Mannen och kvinnan avbildar tillsammans i en *speciell* mening kärlekens Gud (varje människa är även individuellt skapad till Guds avbild). 3. Äktenskapet är en ideal könsrelation ”tills döden skiljer oss åt”.¹⁵⁸

Homosexuella kan inte uppfylla dessa kriterier. Inte ens det tredje, eftersom ”tills döden skiljer oss åt” bygger på Jesu ord ”Vad Gud har fogar samman skall människan inte skilja åt” (Matt. 19:6), som i sin tur syftar tillbaka på skapelsen av man och kvinna. Homosexuella kan därför inte ingå äktenskap. Det vore en ”logisk kullerbytta”.¹⁵⁹ Självt har Holte, ända sedan Holsten Fagerbergs rapport 1974, förespråkat välsignelseakt för de homosexuella. Skälen för detta är följande: Homosexualitet är inte längre ett hot mot människosläktets (eller det judiska folkets) överlevnad, Romarbrevet 1 talar fördömande mot tempelprostitution och inte homosexualitet som sådan och slutligen var de bibliska författarna obekanta med det som den moderna forskningen vet om ”konstitutionellt homosexuella.”¹⁶⁰

Vi har tidigare i denna undersökning sett hur de två sistnämnda argumenten motbevisats av fackexpertis (se t.ex. s 20 och s 27).

Holte vänder sig emot talet om diskriminering ifall äktenskapet inte görs könsneutralt. Homosexuella kan kräva samma respekt för sina relationer som gifta har för sitt äktenskap, men det kan ”aldrig vara någon mänsklig rättighet att söka framstå som något man inte är och definitionsmässigt inte kan bli.”¹⁶¹ Man kan ju i så fall även fråga sig: ”varför är män så diskriminerade att de inte får föda barn?”¹⁶² Holte efterlyser besinning och tycker inte att man skall ta till sig allt tal om rättigheter och diskriminering. Denna terminologi kan lätt missbrukas. Det måste t.ex. vara möjligt att kritisera Sharons politik i Israel utan att bli beskylld för att diskriminera judar. ”Ett sådant missbruk av termerna ligger väldigt nära i den här frågan också”, avslutar Holte.¹⁶³

Sammanfattningsvis kan sägas att Holte förespråkar partnerskapsvälsignelse men avvisar det könsneutrala äktenskapet. Trots att han i vissa fall inte alls bryr sig om bibliska förbud (t.ex. föräktenskapligt sexualliv), lägger han ändå ned viss möda på att argumentera för att bibelställena mot homosexuella handlingar inte är tillämpliga på den ”konstitutionella”

¹⁵⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 166f.

¹⁵⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 167.

¹⁶⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 167f.

¹⁶¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 167.

¹⁶² Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 169.

¹⁶³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 172.

homosexualiteten vi genom forskningen känner till idag. Den bibliska skapelseberättelsen ges dock sådan tyngd, att äktenskapet inte kan öppnas för homosexuella.

2.4.4. Jesper Svartvik

Jesper Svartvik är präst i Svenska kyrkan, tillika ledamot av Svenska kyrkans läronämnd. Vid tillfället för hearingen var han docent i Nya testamentets exegetik vid Lunds universitet, numera är han professor vid Lunds universitet och vid Svenska teologiska institutet i Jerusalem. Redan efter några sekunder talar han om Höga Visans författare som ”han eller hon”, fastän denna bibelbok själv ger sig ut för att vara skriven av kung Salomo (Höga V. 1:1). Det framgår alltså från första början att Svartvik är bibelkritiker.

De bibliska texternas tillkomst i en helt annan tid och miljö än vår lyfts av Svartvik fram, för att på det sättet betona hur problematiska de är att tillämpa på vår tid.¹⁶⁴ Han ger exempel på bibelställen som han menar återspeglar en förlegad verklighetsuppfattning, t.ex. Pauli ord att ”av en enda människa har han skapat alla folk” (Apg. 17:26). Detta bibelställe menar Svartvik ha förlorat sin bokstavliga betydelse sedan Darwin. Istället är det nu användbart på ett etiskt plan när det gäller att befrämja jämlikhet och motverka slaveriet.¹⁶⁵

Till detta kan bara sägas att den moderna naturvetenskapen inte utan vidare avfärdar idén om ett gemensamt föräldrapar för alla människor, tvärtom har denna tanke många förespråkare. Sedan är kristendomen en historisk religion i den meningen att dess innehåll grundar sig på historiska realiteter och inte på abstrakta religiösa idéer (som t.ex. hinduismen). Det går därför inte att lösrycka en texts ideologiska eller etiska innebörd från dess historiska förankring. Enligt kristen tro är alla människor lika värda *därför att* de alla är skapade av Gud, är släkt med varandra genom samma ursprung, och dessutom friköpta från sina synder genom Jesu Kristi försoningsverk, alltså alla innefattade i den gudomliga kärlek som visade sig i det *historiska* faktum att Guds Son i utgivande kärlek led och dog på korset för mänsklighetens alla synder.

Svartvik är mycket kritisk till *contra naturam*-argumentet. För det första kan det lätt missbrukas och användas till förmån för slaveriet: ”Är man född slav så är man för evigt slav. Det är fel att försöka bli fri.” För det andra noterar han att *para physin* (mot naturen), förekommer inte bara i Rom. 1:26, där homosexualitet fördöms, utan även i Rom. 11:24, där det talas om att Gud *mot naturen* ympat in hedningar i Guds folk, som liknas vid ett äkta olivträd. För det tredje menar Svartvik att *contra naturam*-argumentet inte kan användas mot

¹⁶⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 174.

¹⁶⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 175.

de genuint homosexuella, eftersom de ju just till sin natur *är* homosexuella. Det vore därför *contra naturam* att försöka bota dem!¹⁶⁶

Svartviks första argument skall tas på allvar. *Contra naturam*-argumentet kan inte användas på ett lättvindigt sätt utan behöver kompletteras med andra, preciserande kriterier. Det andra argumentet är mycket svagt och bygger bara på att samma uttryck används i två olika sammanhang. I det första fallet, rörande homosexualitet, framställs det som något negativt. I det andra fallet, då det gäller Guds frälsningshandlande, framställs det som något positivt. Svårare än så är det inte. Det tredje argumentet har redan berörts på annan plats i denna uppsats (se s 17f., 31f.).

Svartvik argumenterar även utifrån den lutherska traditionen. Eftersom Luther vände sig emot celibatet, skulle det ”vara väldigt besynnerligt” om vi i en luthersk kyrka ålade vissa just den celibatära livsstilen.¹⁶⁷ Detta kan inte sägas vara annat än ett mycket dåligt argument. Frågan gäller ju inte om sexualitet som sådan skall accepteras, utan *vilken sorts* sexualitet som kan anses vara förenlig med kristen tro att leva ut. Att ålägga homosexuella celibatet är inte mer besynnerligt än att den lutherska kyrkan gjort så i snart fem hundra år, och hela kristenheten har gjort så sedan Jesu och apostlarnas tid.

Samtidigt som Svartvik distanserar sig från Eskil Francks exegetiska resonemang i utredningen 1994 (se ovan, s 29), där denne ville särskilja den genuina homosexualiteten av idag från det som antiken talade om – ”Detta argument tror jag inte riktigt håller”, säger Svartvik¹⁶⁸ - så menar han ändå att vi idag vet så pass mycket mer om homosexualitet att vi måste vara försiktiga med de förbjudande bibeltexterna. ”Risken är annars stor att frågan om hetero- och homosexualitet trivialiseras och generaliseras.”¹⁶⁹

Svartvik menar att förbudet mot homosexuella handlingar i Rom. 1 inte träffar s.k. genuin homosexualitet, eftersom det står att människorna *bytte ut* det naturliga könsumgänget mot ett onaturligt. Detta implicerar ett aktivt val, och fördömandet träffar därför inte de genuint homosexuella. Förbuden i 3 Mos. sägs enbart gälla det judiska folket, och då i deras särskilda situation där och då. Det gällde för dem att överleva som folk och därför var det viktigt med familjebildning.¹⁷⁰ Svartvik försöker även få det att framstå som godtycklighet att förbudet mot homosexuella handlingar i 3 Mos. skall anses vara bindande även för den kristna kyrkan, medan förbudet att äta viss mat, som står i samma kapitel, inte skall anses vara bindande.

De två första argumenten har vi redan stött på tidigare, hos andra förespråkare för acceptans av homosexualitet. När det så gäller det tredje argumentet, sägs ju matföreskrifterna

¹⁶⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 176f.

¹⁶⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 180f.

¹⁶⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 181.

¹⁶⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 176.

¹⁷⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 178.

uttryckligen vara upphävda i Nya testamentet (Mark. 7:19, Apg. 11:5-9), medan förbudet mot homosexuella handlingar upprepas (Rom. 1:26-28, 1 Kor. 6:9-10).

Svartvik förespråkar ett sätt att närma sig bibeltexterna där man tar fasta på de stora värdena, och låter dessa vara styrande då det gäller etiska ställningstaganden.¹⁷¹ När Svartvik skall precisera vilka dessa ”bärande bjälkar” är låter det så här: ”Det som främjar kärleken, det som bygger upp människor, det som gör att man inte känner sig marginaliserad, det som ger människor ett språk – olika sådana kriterier tror jag man får arbeta med.”¹⁷² Vi skulle sammanfattande kunna uttrycka det så, att Svartvik åberopar kärlekens argument. Han förespråkar antingen en kyrklig välsignelse över ingångna partnerskap eller könsneutrala äktenskap - ännu har han inte bestämt sig för vilket. Huvudsaken är att man kommer bort från en förbjudande syn.¹⁷³

När det gäller ekumeniska hänsyn får inte dessa spela för stor roll. Om ”status quo” alltid skulle fått råda p.g.a. ekumeniska hänsyn, hade t.ex. Svenska kyrkan fortfarande bara haft manliga präster.¹⁷⁴

Sammanfattningsvis kan sägas att Svartvik förespråkar acceptans av homosexualitet, antingen i partnerskap eller äktenskap, utifrån kärlekens argument. Även om han försöker komma till rätta med enskilda bibelord, relativiserar han ändå dessas roll. Det är istället de stora värdena i Bibeln som skall tillvaratas. Svartvik argumenterar även etiskt och i viss mån utifrån sin lutherska tradition, där celibatet aldrig stått högt i kurs. Ekumeniska hänsyn skall inte tillåtas stå hindrande i vägen, eftersom det då aldrig skulle ske någon utveckling.

2.4.5. Sven-Erik Brodd

Sven-Erik Brodd är professor i kyrkovetenskap vid Uppsala universitet och präst i Svenska kyrkan. Han anför två skäl till att kyrkan skulle kunna införa könsneutrala äktenskap. Det första har att göra med kyrkans eskatologiska roll här och nu i och med att hon föregriper himmelrikets fulla förverkligande. I himmelriket kommer det inte att finnas några köns kategorier, och ”eftersom kyrkan har till uppgift att på olika sätt föregripa himmelriket” kan Brodd tänka sig - även om det behöver undersökas mer – att kyrkan skulle kunna öppna sin äktenskapssyn också för samkönade relationer.¹⁷⁵ Det andra skälet är att kyrkans erkännande av samkönade parrelationer vore ett etiskt ideal. Detta med tanke på att de homosexuella redan är en del av kyrkan. Då skulle man hjälpa dem till trohet och andra liknande värden. Visserligen säger sig Brodd avgränsa sig från uppfattningen att eftersom

¹⁷¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 177.

¹⁷² Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 182.

¹⁷³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 181.

¹⁷⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 180.

¹⁷⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 197.

samkönade relationer redan är en del av kyrkan måste de accepteras, de kan inte ifrågasättas (om man inte exkommunicerar dem – men det tycks inte vara något alternativ för Brodd). Denna uppfattning anser Brodd vara en ytterlighet, men det är ändå den – vad jag förstår - han själv närmast företräder.¹⁷⁶

När det gäller Brodds argumentering utifrån könskategoriernas upphävande i himmelriket tänker han på det bibliska talet om att kyrkan är ”Kristi brud”, ett begrepp som inkluderar både män och kvinnor.¹⁷⁷ Brodds tankar om det mänskliga äktenskapet här *på jorden* utifrån dessa eskatologiska bibliska utsagor kan inte godtas, de är helt godtyckliga. Han drar spekulativa slutsatser som inte Bibeln själv gör. Tvärtom fördöms, som vi sett tidigare i denna undersökning, homosexuella handlingar på alla de ställen de förekommer i Bibeln.

När det gäller Brodds andra argument är det ju orimligt att endast utifrån någots fakticitet också hävda dess legitimitet. Att på det sättet gå från vara till böra brukar kallas det naturalistiska felslutet.

Sammanfattningsvis kan sägas att Brodd är försiktigt positiv till kyrklig acceptans av homosexuella parrelationer. Det tycks som att han är beredd till att godta homosexuella äktenskap, inte bara partnerskap. Hans argumentation är originell men inte alls övertygande.

2.4.6. Ann-Cathrine Jarl

Ann-Cathrine Jarl är teol. dr och stiftsadjunkt i Stockholms stift. Hon är präst i Svenska kyrkan och själv homosexuell. Citerande 1800-talsfilosofen och författaren Pontus Wikner från dennes *Psykologiska självbekännelser* använder hon sig av den nya varianten av naturargumentet vi tidigare mött i denna undersökning (se s 17f., 31f., och 44), nämligen att homosexualitet tillhör det naturliga eftersom de homosexuella följer sin egen natur.¹⁷⁸ Hon menar dessutom att det är okristligt att diskriminera minoritetsgrupper som de homosexuella.¹⁷⁹

En stor del av Jarls anförande utgörs av att hävda att de homosexuella förtrycks. Hon menar också att det är de förtryckta som har tolkningsföreträde: ”En grundsten i befrielse-teologin, som jag ansluter mig till, är att lyssna till de förtryckta och deras erfarenheter. Under den här hearingen har vi hört KG Hammar berätta om vikten att människor får definiera sig själva, vilket också modern teologi lär ut. Människan definierar sig själv, det är en mänsklig rättighet och det är välbehagligt inför Gud. De förtryckta måste man lyssna på.”¹⁸⁰

¹⁷⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 201.

¹⁷⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 196.

¹⁷⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 231f.

¹⁷⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 232.

¹⁸⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 232f.

Jarl anser dock inte att man skall lyssna till alla. Teologiska kommittén kritiseras för att den till utfrågningen också inbjudit sådana ”som vill bota och inte anser att homosexuella ska få ingå partnerskap, och att homosexuellas partnerskap inte välsignas av Gud.”¹⁸¹ Kyrkan måste förstå vilka det är som kan lösa de problem som återstår, och det är *inte* de med kyrkans traditionella syn. Det är i själva verket dessa som är problemet. Retoriskt frågar Jarl: ”När löste de som *är* problemet senast själva problemet?”¹⁸²

Utan att exempel ges kritiseras de som har kyrkans traditionella syn för att inte utmärkas av ”tankens klarhet”.¹⁸³

Jarl tycks inte inse att det i dagens Svenska kyrka är de med den traditionella synen på homosexualitet som motarbetas. Det är t.ex. omöjligt att göra kyrklig karriär med den uppfattningen och prästen Erik Johansson vittnade senare i hearingen hur hans organisation Medvandrararna, som motsätter sig homosexuell utlevnad men vill stödja homosexuella i deras själsliga kamp och utsatthet, blivit motarbetad och orättvist behandlad (se nedan s 52). Jarls tal om den förtrycktes tolkningsföreträdare rimmar illa med hennes förklenade ord om de motarbetade traditionalisternas tankeklarhet och hennes ovilja att ens låta dem komma till tals vid hearingen.

Problemet hur kyrkan skall ställa sig till homosexualiteten är enligt Jarl enkelt att lösa: ”Människor av samma kön älskar varandra, och vill visa sin kärlek och ta ansvar för den precis som alla andra. Det är bara att säga ja till det.”¹⁸⁴ Jarl hänvisar alltså till *kärleken* och menar att eftersom homosexuella älskar varandra skall kyrkan bekräfta deras kärlek. Hon säger också att ”kärleken är lika för oss alla”.¹⁸⁵

Jarl använder några bibelord (1 Joh. 8:32, 1 Joh. 4:16-21 och Gal. 3:28) som hon menar utgör goda kriterier på vad som är rätt.¹⁸⁶ Inget av dessa bibelord berör homosexualitet, utan de rör sig på ett övergripande plan och handlar om sanning, frihet, kärlek och likvärdighet inför Gud.

Jarl tror att det världsliga regementet (alltså regering och riksdag) har förstått mer av de homosexuellas situation än kyrkan. Men hon tror och förväntar sig att kyrkans förtroendevalda och politiker får kyrkan att, senast nästa år (d.v.s. 2005), tydligt ta ställning för de homosexuella genom ”att införa en rit som gör det möjligt för homosexuella att ingå

¹⁸¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 233.

¹⁸² *ibid.*

¹⁸³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 233f.

¹⁸⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 234.

¹⁸⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 235.

¹⁸⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 234.

förbund som är juridiskt bindande.”¹⁸⁷ Vad detta samkönade förbund skall kallas har hon däremot inga synpunkter på, utan överlåter beslutandet om detta till de ansvariga.¹⁸⁸

Under hearingen har det från vissa håll manats till försiktighet p.g.a. de ekumeniska förbindelserna. Men sådant vill inte Jarl veta av: ”Om man vet vad som händer med homosexuella människor i många av de här länderna, så kan man ju inte bara säga att för ekumenikens skull tänker vi låta detta förtryck och denna diskriminering, misshandeln av dessa människor, fängslandet - fortgå! [---] Vi kan inte offra människor på ekumenikens altare! Vi är ju emot sådana offer.”¹⁸⁹

Jarl hävdar mot slutet överraskande att ”den stora gruppen människor är ju utan tvekan bisexuella.”¹⁹⁰ Då utfrågaren Ami Lönnroth frågar om det finns forskning som stöder detta påstående svarar Jarl mycket svårförståeligt: ”En normalfördelningskurva, till exempel, säger ju det. Om normalfördelningskurvan gäller vår sexualitet så skulle det då ge vid handen att de flesta är bisexuella.”¹⁹¹ På frågan om detta i så fall talar för bigami, svarar Jarl att vi ändå skall vara monogama, man får ”nöja sig med en i taget”.¹⁹²

Sammanfattningsvis kan sägas att Jarl förespråkar en juridiskt giltig kyrklig rit för homosexuella. Vad denna skall kallas vill hon inte ta ställning till. Argumenten för denna rit är att förtrycket och diskrimineringen skulle upphöra. Kärleken åberopades också i det att de homosexuellas kärlek inte sades skilja sig från andras. Inga bibelord som konkret handlar om homosexualitet berördes, utan endast sådana bibelord som rör sig på ett övergripande plan. Ekumeniska hänsyn får inte hindra Svenska kyrkan från att bejaka homosexuella förhållanden.

2.4.7. Lars Gårdfeldt

Lars Gårdfeldt var vid tillfället för hearingen doktorand, men är numera teol. dr. i kyrkohistoria vid Karlstads universitet.¹⁹³ Han är dessutom präst i Svenska kyrkan och homosexuell aktivist. Den som inte närvarade vid hearingen kan ändå, i den tryckta rapporten, märka hur hans inlägg vibrerar av engagemang och att han är en drillad och medryckande retoriker.

Gårdfeldt är en häftig kritiker av partnerskapet: ”Vill du undvika att kränka din

¹⁸⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 235.

¹⁸⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 234f.

¹⁸⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 239.

¹⁹⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 240.

¹⁹¹ *ibid.*

¹⁹² *ibid.*

¹⁹³ Gårdfeldts avhandling heter *Hatar Gud bögar?* Där argumenterar han utifrån diskriminerings- och rättviseperspektiv för homosexuellas rätt till bl.a. äktenskapet. Avhandlingen är mycket starkt präglad av Gårdfeldts inställning, t.ex. kallas Vatikanens nej till homosexualitet ”kristendomsförföljelse” (s 133-142).

medmänniska, kalla då inte en kvinnlig präst för 'prästinna', kalla inte en svart man för 'neger', kalla inte homosexuellas livslånga gemenskaper för 'partnerskap'.¹⁹⁴ Det är kränkande och diskriminerande att bara heterosexuella skall få ingå äktenskap. Gårdfeldt upplyser om att nästan alla homosexuella, liksom de stora homoorganisationerna, vill ha könsneutrala äktenskap, eftersom detta skulle motverka utanförskapet. Han menar att "gemensamma ord som 'präst' för både män och kvinnor, och 'äktenskap' för både hetero och homo, binder ihop, jämställer och sammanför."¹⁹⁵

Gårdfeldt går till hårt angrepp mot det kyrkliga etablissemang, som han menar inte går homorörelsens krav till mötes. Biskopar som säger "lika men inte samma" (t.ex. ärkebiskopen i sitt inledningsanförande, min anm.) har en människosyn som gör Gårdfeldt olycklig. "Då kommer nämligen utsorteringsargumenten fram, då får vi höra att homosexuella inte kan leva äktenskap, eftersom homosexuella par inte kan få barn ihop".¹⁹⁶ Gårdfeldt menar att då skulle inte heller äldre heterosexuella par få gifta sig, inte heller de yngre som inte kan få barn. Det är inkonsekvent. Alla borde få ingå äktenskap: "Kyrkan måste här vara konsekvent. Återigen är det människosynen det handlar om. Och jag har en fråga: är ett barnlöst äktenskap finare om barnlösheten beror på makarnas höga ålder, än om barnlösheten beror på att makarna är av samma kön? Är det därför som vissa biskopar tycker att homopar skall förpassas till partnerskap? Människosynen! Människosynen!"¹⁹⁷

De ekumeniska hänsynen skall inte få hindra att Svenska kyrkan öppnar sig för de homosexuella. Hittills har ekumenik bedrivits med "kardinaler och biskopar, teologer, höga farbröder inom pingströrelsen o.s.v. Inga företrädare för katolska och ortodoxa gayorganisationer". Gårdfeldt anlägger ett underifrånperspektiv och vill att de kyrkligt utsatta skall få komma till tals. Han blir själv deras språkrör: "Därför har jag en hälsning här idag från katolska homosexuella, vänner till mig i Sverige, Tyskland, Italien, Frankrike, Sydafrika, en hälsning från ortodoxa homosexuella i Vitryssland, Makedonien, Bosnien, från ett par franska reformerta och baltiska lutheraner. Bered mark för oss andra. Bli den Andens vind som förändrar synen på homosexuella även i ortodoxa och katolska kyrkan. Ge världens kristna homosexuella ett hopp."¹⁹⁸

Guds Andes förnyande verksamhet lyfts fram. Den har förändrat äktenskapet tidigare, från ett förtryckande patriarkalt äktenskap till ett jämlikt. Och detta "finns *inte* beskrivet i Bibeln. Ett jämlikt äktenskap!" Nu är det dags att Guds Ande skall få blåsa vidare så att även äktenskapet öppnas för homosexuella. Gårdfeldt övergår plötsligt i sitt anförande till att åkalla

¹⁹⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 242.

¹⁹⁵ ibid.

¹⁹⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 243.

¹⁹⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 244.

¹⁹⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 241.

den Helige Ande: ”Kom du helige Ande, kom du Guds Andes friska vind. Blås in liv, hopp och rättvisa i Guds kyrka. Vädra ut all instängdhet, all maktbegärets rädsla. O du helige Ande – giv hopp om äktenskapet, giv öppenhet för alla. Amen”¹⁹⁹

Här är Gårdfeldt på samma linje som ärkebiskopen i dennes inledningsanförande. Guds Ande sägs ofta, vid sidan av bibelordet, verka ute i samhället snabbare än i kyrkan. Som tidigare påpekats kallas detta med traditionellt evangelisk-lutherskt språkbruk för svärmeri (se not 144).

”Kärlekens argument” användes också av Gårdfeldt då han likställde den homosexuella och den heterosexuella kärlekens etiska värde. Han sade: ”Jag upplever att min kärlek med min man är en avspiegling av mina föräldrars kärlek, och mina morföräldrars kärlek, och mitt äktenskap är en fortsättning på deras äktenskap: slakten följa släktens gång.”²⁰⁰

Liksom Brodd gjort tidigare anknöt Gårdfeldt till det eskatologiska bröllopet: ”om det är så att såväl män som kvinnor får sjunga om sin längtan till sin himmelske brudgum, så borde vi väl också här på jorden, såväl män som kvinnor, få gifta oss med en jordisk brudgum. Om det himmelska äktenskapet är könsneutralt, så bör väl också det jordiska vara det.”²⁰¹

Gårdfeldt vill ha kvar kyrklig vigselrätt. Det vore farligt om vissa kyrkors vägran att viga homosexuella skulle tvinga samhället till civiläktenskap. Då kan de homosexuella komma att skuldbeläggas av heterosexuella: ”Vi som hade velat gifta oss i kyrkan, jag och min fru, fick inte det och det var för att de där bögar har bråkat så mycket.”²⁰²

Sammanfattningsvis kan sägas att Gårdfeldt konsekvent argumenterar utifrån den kränktes position och ur ett rättviseperspektiv. Han eftersträvar fullständig jämlikhet. Därför skall homosexuella ha rätt till äktenskapet, likaväl som heterosexuella. Allt annat är diskriminerande. Trots att kyrkomötet vid detta tillfälle inte ens beslutat om välsignelse av partnerskap (det gjordes ca ett år efteråt) hade Gårdfeldt redan flyttat fram stridsfronten till att gälla könsneutrala äktenskap. Han argumenterade inte utifrån Bibeln, utan menade att den utveckling han eftersträvar är någonting som går utöver Bibeln: Guds Ande arbetar vidare. Denna uppfattning kallas av de lutherska bekännelseskriterierna svärmeri. ”Kärlekens argument” användes i det att han sade att hans kärlek är av samma slag som hans förfäders.

2.4.8. Erik Johansson

Erik Johansson är ordförande för nätverket Medvandrarerna, en organisation som hjälper homosexuella att leva avhållsamt. Han är präst i Svenska kyrkan och själv homosexuell. Han

¹⁹⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 245.

²⁰⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 249.

²⁰¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 244.

²⁰² Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 248.

påpekar att inte alla homosexuella önskar att kyrkan skall välsigna samkönade relationer. Det finns nämligen många homosexuella som tar Bibelns ord på allvar och utifrån sin relation till Gud vill de inrätta sitt sexualliv efter Hans vilja. Dessa människor söker sig till sådana församlingar där Bibeln får vara ledstjärna, där det predikas ”ett evangelium som tar fasta på den omvälvande, livsförvandlande kraft som finns i Jesus Kristus.”²⁰³

Ofta framställs den bibeltrogna linjen som ”förlegad, trångsynt, fördömande, livsförnekande och rent av farlig.” Men Johanssons erfarenhet är den motsatta. Det är bara med en sådan syn på Bibeln vi kan finna livet. Han säger: ”När vi vågar ta Bibelns tal om synd och nåd och förlåtelse på allvar, det är då som livet verkligen får färg och kommer till sin rätt.” Att följa i Jesu spår är dock inte alltid en lätt väg att gå, men det är trots smärtan värt det. Man kommer i en närmare relation till Jesus om man gör Hans vilja. Johansson tillägger att ”för kristna i förföljelsetider har detta närmast varit en självklarhet: att följa i Jesu fotspår är värt all tänkbar möda och uppoffring”.²⁰⁴

Johansson påpekar att Bibeln endast känner till en samlevnadsform och det är äktenskapet mellan man och kvinna. Alternativet till detta är celibatet.²⁰⁵ Alla sexuella relationer som sker vid sidan av äktenskapet är synd.²⁰⁶ Han hänvisar inte bara till bibelord utan även till skapelseordningen. Mänskligheten är ”konstruerad i form av män och kvinnor. Det är ingenting som vi människor har hittat på. Det handlar inte om ordningar, utan det är så mänskligheten både biologiskt och socialt är konstruerad.”²⁰⁷

Om Svenska kyrkan väljer att acceptera samkönade parrelationer kommer sådana som han själv att bli exkluderade. Han frågar sedan - närmast underförstått att så inte kommer bli fallet – om kyrkan vid ett införande av nyordningen kommer att satsa resurser på sådana utstötta grupper som Medvandrarerna.²⁰⁸ Johansson ger sedan olika exempel på hur Medvandrarerna redan blivit utsatta för orättvis behandling.²⁰⁹ Han vänder sig emot de homosexuella aktivisternas tal om att vara exkluderade och kränkta. Det har gått ”troll” i dessa begrepp, i alla möjliga situationer skall man vara kränkt.²¹⁰

Johansson önskar att Svenska kyrkan vågade visa mer av den upprättande och nyskapande kraft som finns i evangeliet om Jesus Kristus. Det är svårt att följa Honom, det är att gå den smala vägen, att ta sitt kors som Jesus uppmanar till. Detta kan synas vara en livsförnekande

²⁰³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 2005, s 251.

²⁰⁴ ibid.

²⁰⁵ ibid.

²⁰⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 252.

²⁰⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 255.

²⁰⁸ ibid.

²⁰⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 253ff.

²¹⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 254.

väg, men det är den vandrigen som bär till livet, det nya livet i Kristus. Att införa nyordningar som bejakar den homosexuella livsstilen är att gå den motsatta vägen.²¹¹

Sammanfattningsvis kan sägas att Johansson för den bibliska, traditionellt kristna tronstalan. Han vill inte acceptera samkönade relationer eftersom de strider mot Guds Ord. Förutom att hänvisa till Bibeln anför han även skapelseordningen som argument mot nyordningarna.

2.4.9. Bo Brander

Bo Brander är teol. dr och präst i Svenska kyrkan. Vid tillfället för hearingen var han föreståndare för den högkyrkliga Laurentiistiftelsen i Lund, numera är han föreståndare för den likaledes högkyrkliga S:t Ansgarstiftelsen i Uppsala. Brander betonar att alla människor, heterosexuella som homosexuella, är skapade till Guds avbild, men genom synden är de skadade avbilder. Alla människor har således samma människovärde.²¹²

I inledningen tar Brander avstånd från två argument som ofta förekommit i debatten. Han säger att all kärlek inte är vacker. ”Syskonkärlek är vacker, men sex mellan syskon är det inte. Alla samhällen har alltid satt gränser för kärlek, helt enkelt därför att vissa uttryck för kärlek är destruktiva.” Det andra argumentet Brander tillbakavisar är att antiken inte skulle ha känt till homosexuell läggning eller homorelationer. Kända filosofer och författare diskuterade dessa saker och Paulus var inte så ”lost in space” att han inte kände till detta.²¹³

Vidare säger Brander att Gamla testamentets stränga strafflagar, t.ex. stening, inte är upphävda. ”Men i kristen tro är Jesus den som låter stenarna regna över sig i vårt ställe. ‘Vi gick alla vilse som får, men Herren lät alla våra missgärningar drabba honom’ (Jes. 53:6).”²¹⁴

Kyrkan kan omöjligt välsigna det som inte Gud välsignar. Hon måste ha stöd av världskristenheten, kyrkans tradition och med Bibeln som utgångspunkt vara viss om att Gud välsignar. ”En välsignelseakt som saknar det stödet är en tom och trotsig ceremoni. Det blir att vinka och önska lycka till – medan Guds välsignelse uteblir.”²¹⁵ Brander preciserar sedan uttryckligen att det är två kriterier som, rimligtvis, måste uppfyllas för att vi skall tro att Gud verkligen välsignar. Det ena är vad Bibeln säger och det andra är vad trossyskonen, den världsvida kyrkofamiljen, anser. Brander säger apropå det sista: ”Jag tycker det är väldigt egendomligt om en liten kyrka, en av världens svagaste, rent ut sagt, helt plötsligt kommer på att ‘det här välsignar Gud’. Då får det nog finnas en större konsensus.”²¹⁶

²¹¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 253.

²¹² Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 267.

²¹³ *ibid.*

²¹⁴ *ibid.*

²¹⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 268.

²¹⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 271.

Vi möter alltså hos Brander samma hänvisning till den världsvida kyrkofamiljen som vi tidigare i denna uppsats sett Lars Hartman (s 28) och i viss mån även Bertil Gärtner (s 26) göra. Enligt evangelisk-luthersk uppfattning kan ett sådant argument dock inte tillmätas någon avgörande vikt. *Sola scriptura*-principen kan i vissa kyrkohistoriska lägen innebära ett avståndstagande från den dominerande uppfattningen inom kristenheten. Detta var ju t.ex. fallet vid reformationens genomförande.

Enligt Brander kan kyrkan alltså inte införa välsignelse av samkönade relationer eftersom det inte är i enlighet med Guds vilja. Däremot anser han att det är positivt att samhället ändrar familjelagstiftningen och äktenskapsbalken, så att ”människor av samma kön, som vill leva i par, på det sättet får samma trygghetsstöd som en heterosexuell parrelation.”²¹⁷

Här är det svårt att följa Brander i tanken. Om han nu inte anser att homosexualitet är av godo, varför skall då samhället befrämja den? Man skulle kunna tänka sig att Brander menar att det måste vara upp till var och en att bestämma sin livsinriktning, att kristna ideal inte skall påtvingas icke-kristna. Men enligt traditionell kristen tro, såväl romersk-katolsk som evangelisk-luthersk, är inte den heterosexuella livsstilen något som först genom den särskilda uppenbarelse blir till exklusiv norm. Det som är Guds goda skapelse- och äktenskapsordningar är enligt kristen tro detta inte bara för de kristna, i kyrkan, utan för alla människor, i hela samhället. Den naturliga lagen, som är inskriven också i hedningarnas hjärtan (Rom. 2:15), inskränks inte till den kristna församlingen. När Luther i Stora katekesen talar om äktenskapets stånd, talar han om vad som ”uppenbart är”, att Gud ”skapat man och kvinna på olika vis, icke till okyskhet, utan för att de skulle hålla samman, vara fruktsamma, föda barn, försörja och uppfostra dem till Guds ära” (SKB, s 420). Att Brander inskränker den naturliga lagen till att gälla kyrkan, är både obibliskt och mot den lutherska bekännelsen. Då förefaller punkt 18 i 1994 års alternativlinjes pastorala program mer konsekvent (se ovan, s 35). Det som man anser vara en destruktiv livsstil bör man inte anse att samhället skall befrämja.

Brander får frågan vilka följder han tror det blir om Svenska kyrkan inför dessa nyordningar. På det ekumeniska planet kommer ”Svenska kyrkan att sänka sig lägre än vad den är i ögonen på andra samfund, i och utanför Sverige.” Internt blir följden att kyrkan utsätts för ”oerhörda risker för splittring” och många kommer att gå ur Svenska kyrkan.²¹⁸ Utfrågaren Barbro Matzols undrar om inte Svenska kyrkan skulle kunna göra en ekumenisk insats genom att vara föregångare på detta område. Svaret blir: ”Jag vet för det första inte vad det ligger för ekumenik i detta. Jag älskar den svenska kyrkan, kanske med lite obesvarad

²¹⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 270.

²¹⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 271.

kärlek, men jag älskar den. [---] Men idag måste man ödmjukt konstatera att inspirationen och framstegen i den kristna världen inte kommer från de lite tröttkörda nordvästeuropeiska kyrkorna, tyvärr.”²¹⁹

Sammanfattningsvis kan sägas att Brander tar avstånd från välsignelse över ingångna partnerskap. Som motivering till sin avvisande inställning hänvisar han till Bibeln och den världsvida kristenheten. Han nämnde också kyrkans tradition. Dock anser Brander att samhällets nya, mer accepterande inställning till homosexualiteten, är positiv. Denna Branders inställning strider mot Bibelns och de lutherska bekännelseskriaternas uppfattning om den naturliga lagen.

2.4.10. Tuulikki Koivunen Bylund

Tuulikki Koivunen Bylund är teol. dr och var vid hearingen domprost i Uppsala. Hon är nu biskop i Härnösands stift. Hon har tidigare varit kaplan för EKHO Uppsala, en organisation för homosexuella från olika samfund. Hon är också känd som den som anordnade konstatställningen/bibelmeditationen *Ecce Homo*, där Jesus framställs som homosexuell, i Uppsala domkyrka. Några gånger anknyter hon till denna händelse.²²⁰ Tråkigt nog har hon blivit hotad, t.o.m. mordhotad.²²¹

Koivunen Bylund anser att homofobin är ett större problem för kyrkan än homosexualiteten. När det gäller att förhålla sig till homosexualitet menar hon att det finns två teologiskt hållbara sätt: antingen är man totalt öppen som hon själv, eller så är man totalt fördömande. Alla mellanståndpunkter sätter kyrkans trovärdighet på prov.²²²

Koivunen Bylund menar att anknytandet till skapelseordningen ställer homofoberna i samma idéhistoriska tradition som kvinnoförtryckare och rasbiologer. För att komma tillrätta med homofobins fara skulle hon vilja att kyrkan satsade på utbildning, forskningsanslag, ja det behövs ”en gigantisk utbildningsatsning.” Hon uttrycker sig om motståndarna till homosexualitet, som att ”homofobin är ett svårt tillstånd” och ”till sin karaktär kan homofobin vara mycket lömsk.”²²³ Senare nyanserar Koivunen Bylund denna demonisering av meningsmotståndarna och säger att det bara handlar om ”rädsla för det annorlunda” och ”vi har alla våra egna sådana fobier.”²²⁴

Koivunen Bylund spinner sedan tillsammans med utfrågaren Ami Lönnroth vidare kring detta med otrygghet, och menar att konservatismen inom kyrkan har med rädsla att göra, man

²¹⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 272.

²²⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 275, 276 och 279.

²²¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 280.

²²² Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 275.

²²³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 275f.

²²⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 276.

är rädd för förändring.²²⁵ Ur biblisk, kristen synpunkt har dock kyrklig konservatism inte med rädsla att göra, utan med trohet och kärlek till Jesus. I Jud. v 3 uppmanas församlingen att ”fortsätta kampen för den tro som *en gång för alla* har överlämnats åt de heliga.” När det gäller frågan om människan skall hålla fast vid buden – just den fråga som i homosexdebatten kommit att stå i centrum - anger Jesus just denna trohet som tecknet på att man älskar Honom: ”Om ni älskar mig, håller ni fast vid mina bud” (Joh. 14:15), ”Den som har mina bud och håller fast vid dem, han är den som älskar mig” (Joh. 14:21). Det motsatta gäller dem som inte håller fast vid Jesu bud: ”Den som inte älskar mig håller inte fast vid mina ord” (Joh. 14:24).

För kyrkans trovärdighets skull anser inte Koivunen Bylund att det är möjligt att härbärgera homosexmotståndarna inom Svenska kyrkan. Lösningen är utbildning, särskilt om bibelsyn, ”då löser det de andra problemen också så småningom.” Koivunen Bylund tycks med detta uttalande mena att en *viss sorts* utbildning - en utbildning som syftar till att få homosexmotståndarna att sluta uppfatta Bibeln som normerande för lära och liv – skulle lösa problemen inom kyrkan.

Koivunen Bylund menar att inställningen till homosexualitet är en generationsfråga, och delvis även en könsfråga. När de äldre försvinner, och även det mansdominerade ledarskapet (det är väl belagt att kvinnor i allmänhet är mer positivt inställda till homosexualitet än män), kommer problemet nog att lösas.²²⁶

Sedan tror Koivunen Bylund att det ändå kommer att finnas kvar sådana som inte låter sig övertygas. Förhoppningsvis lämnar ändå dessa Svenska kyrkan: ”...och om sedan så småningom de här bokstavstroga fundamentalisterna väljer att lämna Svenska kyrkan – de har ju massor av andra samfund de kan gå till, Knutby lär ju växa också – då tycker jag inte det är någon större brist.”²²⁷

Att sammanföra de bibeltrogna i Svenska kyrkan med församlingen i Knutby, där mord, otrohetsskandaler och dessutom allsköns svärmeri (d.v.s. man går *utanför* Guds Ord, se not 144) förekommit och förekommer, får hänföras till kategorin irrelevanta och vilseledande antydningar.

När det gäller frågan om homosexuella partnerskap eller könsneutrala äktenskap är att föredra, vill hon ha det senare. Dock är hon pragmatisk och vill gå framåt i lagom takt: ”Jag tror att den framkomliga vägen just nu, i avvaktan på vad riksdagen beslutar om de könsneutrala äktenskapen, är att ytterligare utveckla den välsignelsehandling som vi redan har praktiserat under snart tio år.”²²⁸

²²⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 280.

²²⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 281.

²²⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 279.

²²⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 278.

Koivunen Bylund menar utifrån sin personliga erfarenhet av homosexuella vänner, att det inte är någon skillnad mellan deras kärlek och annan.²²⁹

Sammanfattningsvis kan sägas att Koivunen Bylund ställer sig oreserverat positiv till homosexualitet. Hon eftersträvar könsneutrala äktenskap, men av pragmatiska skäl vill hon i nuläget utveckla den välsignelseakt som finns. Hon anför inga bibelskäl utan argumenterar utifrån diskrimineringspunkter. Man kan säga att hon även använder sig av kärlekens argument, eftersom hon särskilt påpekar att kärleken är densamma hos homosexuella som hos andra.

2.4.11. Ingegerd Sjölin

Ingegerd Sjölin är teol. dr. och kyrkoherde i Svenska kyrkan. Inledningsvis pekar hon på den utbredda toleransen för promiskuitet idag, såväl bland homo- som heterosexuella, och varnar för denna.²³⁰ Därefter pekar hon på den grundläggande skillnaden mellan hetero- och homosexuella par. De förra kan få barn, vilket är omöjligt för de senare.²³¹

Sjölin anser att vigsel och äktenskap endast kan komma ifråga för heterosexuella par. Detta p.g.a. reproduktionsmöjligheten som endast finns i sådana relationer.²³² Dessutom anför Sjölin Bibelns texter som argument för det exklusivt heterosexuella äktenskapet. Särskilt hänvisar hon till skapelseberättelsen (Sjölin anser på bibelkritiskt vis att 1 Mos. 1-2 innehåller två skapelseberättelser och hänvisar till ”den första”) och till Jesu stadfästande av det heterosexuella äktenskapet utifrån densamma.²³³ Eftersom inga bibeltexter stöder homosexuella förhållanden kan inte kyrkan införa vigslar för homosexuella²³⁴.

Sjölin argumenterar alltså även utifrån vad Bibeln säger. Då uppstår frågan hur hon kan ha låtit sig vigas till präst, när det inte finns entydigt bibelstöd för detta – ett faktum som också utfrågaren Kenneth Nordgren tar upp.²³⁵ Som kvinnlig präst har hon naturligtvis brottats med vad Bibeln säger om kvinnans tillträde till prästämbetet. Hon medger att det finns bibeltexter som är negativa till detta, men menar att det också finns texter som är positiva. Till de senare hör berättelsen om hur de kvinnor som vid graven mötte den uppståndne fick berätta om det ”otroliga budskapet” för andra. Skillnaden mellan frågan om kvinnliga präster och om homosexuella förhållanden är alltså den, enligt Sjölin, att i det förra fallet finns det bibeltexter

²²⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 275.

²³⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 283f.

²³¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 284.

²³² Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 284, 286 och 287.

²³³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 285.

²³⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 285f.

²³⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 287.

som talar både för och emot, medan det i det andra fallet inte finns några texter som talar för.²³⁶

Det måste här påpekas att Sjölin s bibelargumentering för kvinnliga präster är ohållbar. Inte insattes Maria Magdalena eller de andra kvinnorna som församlingsföreståndare. De vittnade endast om vad de sett och hört, precis som det tillhör det allmänna prästadömet, d.v.s. varje kristen, att vittna om ”Hans härliga gärningar” (1 Petr. 2:9). Detta är något annat än att som kvinna predika i församlingsgudstjänsten, vilket Bibeln förbjuder (1 Kor. 14:33-38, 1 Tim. 2:12).

Det som är bärande i alla goda förhållanden, såväl homo- som heterosexuella, är, enligt Sjölin, ärlighet och trohet.²³⁷ Därför vill hon gärna vara med om att be för homosexuella par, såsom det redan i dagsläget (d.v.s. 2004) är möjligt att göra.²³⁸ Hon vill även att samhället ger homosexuella precis samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter som heterosexuella.²³⁹ Men att kyrkan skulle ta ett steg längre än vad den redan gjort, och välsigna homosexuella partnerskap, vill hon inte.²⁴⁰ Man kan därför, såsom utfrågaren Kenneth Nordgren gör,²⁴¹ konstatera att Sjölin förespråkar ett status quo i Svenska kyrkan - alltså gärna förbön under själavårdslignande förhållanden, men inte välsignelse av homosexuella partnerskap och ännu mindre vigsel av homosexuella. Häri skiljer sig Sjölin från övriga utfrågade i hearingen, som antingen tyckte att kyrkan redan gått för långt i sitt accepterande av homosexualitet eller att den måste ta ännu ett eller två steg (ett steg = välsignelse av partnerskap, två steg = vigsel).

Två av Sjölin s argument mot välsignelse av homosexuella förhållanden har redan redovisats, nämligen Bibelns vittnesbörd och att reproduktionsmöjlighet saknas. Andra argument som Sjölin anför är ekumeniska hänsynstaganden²⁴² och, framför allt, att samtalsprocessen inte tillåtit få ta den tid som krävs.²⁴³ När det från utfrågaren Barbro Matzols påpekas att den homosexuella frågan diskuterats ända sedan tidigt 1970-tal, svarar Sjölin att detta endast gäller andra (läs högre) plan än församlingsplanet. Där, bland de aktiva kyrkogångarna, har inte frågan förankrats.²⁴⁴ Man kan inte, menar Sjölin, utan att ha först ha fört en ”bred diskussion inom och med andra kyrkor”, införa en ordning för välsignelse av

²³⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 285f.

²³⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 285, 286 och 288.

²³⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 286.

²³⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 288.

²⁴⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 289.

²⁴¹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 286.

²⁴² Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 287 och 289.

²⁴³ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 286f., 288f., 289, 289f., 290f. och 291.

²⁴⁴ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 289.

homosexuella partnerskap i handboken, eftersom vad som där står ger uttryck för Svenska kyrkans bekännelse.²⁴⁵

Parallellt med Sjölin's maningar till försiktighet och tålmod är det tydligt att hon menar att den önskade diskussionen, positivt nog, på sikt kan leda till ett stärkande av de homosexuellas rättigheter.²⁴⁶ Hon tycks inte vara färdig med den homosexuella frågan, utan vara ”på väg” mot en uppfattning. Det är ”idag” hon gör det ställningstagande hon redogör för i hearingen.²⁴⁷

Sammanfattningsvis kan konstateras att Sjölin intar en mellanposition. Hon vill behålla den nuvarande (d.v.s. 2004) ordningen med förbön under själavårdsliknande former, och inte införa välsignelse av partnerskap. Som skäl för denna inställning anför hon bibeltexter, att barnalstring är omöjlig, ekumeniska hänsynstaganden och att samtalsprocessen varit för kort. I samhället skall dock fullständig jämlikhet råda mellan hetero- och homosexuella.

2.4.12. Teologiska kommitténs förslag

Teologiska kommittén, som anordnat hearingen, har till uppgift att bl.a. vara rådgivande organ till kyrkomötet. Efter att mycket kortfattat sammanfattat hearingen sade sig kommittén vara positiv till homosexuellt partnerskap. Motiveringen var att man funnit övertygande teologiska argument som stöd för att alla människor, även homosexuella, skall kunna leva i trofasta och jämbördiga relationer. Partnerskapet främjar sådana relationer. Kommittén menar sig utifrån ”ett exegetiskt och hermeneutiskt perspektiv” kunna avfärda de bibeltexter som använts mot homosexualitet. Man talar dock inte om vilka dessa exegetiska eller hermeneutiska perspektiv är, utan fortsätter: ”I Bibelns kärleksbudskap finns däremot förutsättningen för ett bejakande av ömsesidiga, ansvariga relationer präglade av kärlek och omtanke mellan människor av samma kön.” Man hänvisar också till att det faktiskt redan, i förväg så att säga, etablerats en kyrklig praxis med välsignelse av partnerskap, eftersom den förbönsakt biskopsmötet lade fram ”alltmer kommit att få karaktären av välsignelsegudstjänst.”²⁴⁸

Kommittén syftar här på det förslag på förbön över partnerskap som biskoparna lade fram redan på 1990-talet. Denna förbönsakt skulle enligt anvisningarna ske i ”själavårdsliknande former” - alltså privat och inte offentligt. Men snart tänjdes gränserna så att ceremonierna mer blev vigselliknande gudstjänster.

²⁴⁵ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 289.

²⁴⁶ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 287, 289f och 290f.

²⁴⁷ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 286.

²⁴⁸ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 296.

Kommittén lade också fram ett förslag i fyra punkter till kyrkomötet. Det innebar i korthet följande:

1. Kommittén anser att det finns grund för att pröva en kyrklig akt för välsignelse av ingångna partnerskap. Kommittén anger även ett konkret förslag på hur denna skulle kunna se ut.

2. Kommittén menar att en fortsatt och fördjupad diskussion behövs och säger sig vara beredd att verka för detta och organisera densamma.

3. Kommittén vill att vissa saker skall fastslås som Svenska kyrkans officiella hållning. Det skall tydliggöras att den homosexuelle inte får fördömas och hans orientering får inte skuldbeläggas. Det skall råda total enighet inom kyrkan att diskriminering av homosexuella aktivt skall motverkas. Det får inte bedrivas några försök att bota homosexuella. Det behöver dessutom övervägas om det inte också tydligt skulle uttalas, att ett liv i partnerskap inte får utgöra hinder för någon att vigas till kyrklig tjänst. Dessutom borde Svenska kyrkan göra upp med sin tradition, och konstatera, att hon, i likhet med andra kyrkor, deltagit i diskriminering av homosexuella.

4. Kommittén vill att Svenska kyrkan skall arbeta för att stärka familjerna, så att barnen får en tryggare uppväxtmiljö.²⁴⁹

En ledamot av Teologiska kommittén, professorn i kyrkohistoria vid Lunds universitet Samuel Rubenson, gjorde ett särskilt yttrande. Han delar inte kommitténs uppfattning vad gäller den första punkten i förslaget. Han anför två skäl till detta. För det första saknas det underlag för att en sådan nyordning skall prövas. Man inför nämligen inte, enligt Rubenson, sådant som uttrycker kyrkans bekännelse *på försök*. Först måste det officiellt beslutas att detta är kyrkans bekännelse, sedan kan uttryck för denna bekännelse prövas på försök. Men det finns inte, menar Rubenson, tillräckligt underlag för ett sådant beslut, ”varken vad det gäller den teologiska bearbetningen eller förankringen i församlingarna.” Det andra skälet till Rubensons avståndstagande till punkt ett är att förslaget är ”ekumeniskt destruktivt.” Svenska kyrkan har inte överlagt detta tillsammans med andra kyrkor, t.ex. dem i Borgågemenskapen.²⁵⁰

Sammanfattning

Av de elva deltagare, vars inlägg här analyserats, var det bara tre som avvisade kyrklig välsignelse av enkönade relationer (Johansson, Brander och Sjölin). Samtliga hänvisade till de bibliska förbuden. Två av dem (Johansson och Sjölin) anförde dessutom uttryckligen

²⁴⁹ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 296f.

²⁵⁰ Kärlek, samlevnad och äktenskap 1995, s 297ff.

skapelseordningen som argument, medan en (Brander) mer tog fasta på kyrkans tradition och den uppfattning som helt dominerar i världskristenheten. Det skall sägas att Sjölin intog en mellanposition i det att hon gärna stöder homosexuella förhållanden genom förbön, men inte är beredd att välsigna homosexuellt partnerskap.

Åtta av de deltagare, vars inlägg här granskats, var för kyrklig acceptans av samkönade relationer. Endast två var entydigt positiva till att införa könsneutrala äktenskap (Gårdfeldt och Koivunen Bylund), men den ena ville gå försiktigt fram (Koivunen Bylund). Två inlägg (Svartvik och Jarl) var osäkra på om homosexuellt partnerskap eller äktenskap var bäst. Ytterligare ett inlägg (Brodd) var försiktigt positiv till homosexuella relationer över huvud taget, men verkade kunna acceptera äktenskap lika väl som partnerskap. Resten (Hammar, Fagerberg&Widell samt Holte) ville införa välsignelse över ingånget partnerskap, men reservera äktenskapet för heterosexuella.

När det gällde de till samkönade relationer positivt inställdas argumentering var det bara tre (Holte, Svartvik och Brodd) som försökte argumentera utifrån Bibeln. De övriga relativiserade Bibelns betydelse (Hammar och Gårdfeldt) eller berörde inte de bibliska utsagorna alls (Fagerberg&Widell, Jarl och Koivunen Bylund). "Kärlekens argument" användes särskilt i sex inlägg (Hammar, Fagerberg&Widell, Svartvik, Jarl, Gårdfeldt och Koivunen Bylund). Fyra inlägg (Hammar, Jarl, Gårdfeldt och Koivunen Bylund) argumenterade särskilt ur ett diskrimineringsperspektiv, som vi skulle kunna kalla "rättvisans argument". De ekumeniska hänsynstagandena lyftes fram som ett problem, men fyra inlägg (Hammar, Svartvik, Jarl och Gårdfeldt) menade att Svenska kyrkan här skulle ikläda sig rollen av att vara föregångare och banbrytare.

Det var endast ett inlägg (Fagerberg&Widell) som såsom ett problem tog upp den destruktivitet som ofta är förbunden med den homosexuella livsstilen (noterna 43 och 44 visar på denna mörka sida). De hoppades att den promiskuösa livsstilen (Fagerbergs uttryck) och dekadansen (Widells uttryck) skulle kunna brytas genom kyrklig bekräftelse av partnerskap. Det kan noteras att inte någon av motståndarna (Johansson, Brander och Jarl) tog upp de problem som särskilt är förbundna med den homosexuella livsstilen. Jarl nämnde endast promiskuiteten som ett allmänt, såväl hetero- som homosexuellt, problem.

Ur specifik evangelisk-luthersk synpunkt kan konstateras att alla de inlägg som antingen bortser från (Fagerberg&Widell, Brodd, Jarl och Koivunen Bylund), öppet motsäger (Holte och Gårdfeldt) eller relativiserar (Hammar och Svartvik) Bibelns ställning *som auktoritet*, strider mot *sola scriptura*-principen. Dessutom kunde påvisas att två inlägg (Hammar och Gårdfeldt) uttryckligen gjorde gällande att Guds Ande leder kyrkan till nya insikter helt bortsett från Bibelns ord, det som inom luthersk teologi kallas svärmeri. Två inlägg (Brander

och Sjölin) hävdade att homosexualitet fullt ut skulle accepteras i samhället, dock inte i kyrkan. Detta strider mot den lutherska bekännelsens uppfattning att äktenskapet hör till den naturliga lagens område, ett fält där såväl kristna som hedningar inser vad som är rätt. Endast ett inlägg (Johansson) kan sägas ha argumenterat utan att över huvud taget hamnat i konflikt med de lutherska bekännelseskriterierna.

Teologiska kommittén lade till Kyrkomötet fram som förslag, att Svenska kyrkan skulle fatta positivt beslut om välsignelse av ingångna partnerskap. Man motiverade detta med ”kärlekens argument”. De negativa bibeltexterna förklarades utifrån ett ”exegetiskt och hermeneutiskt perspektiv” vara icke bindande, utan att detta perspektiv angavs. Huruvida homosexuella skall kunna ingå äktenskap uttalade man sig inte om. En ledamot (Rubenson) gjorde ett särskilt yttrande, där han sade sig inte dela Teologiska kommitténs uppfattning om partnerskapsvälsignelse.

3. SAMMANFATTNING

Denna undersöknings undertitel lyder ”om en förändrad inställning och dess motivering.” Förändringen är lätt att beskriva. År 1951 var biskoparna entydigt negativa till homosexualitet. Rapporten från 1974 förespråkade kyrklig acceptans för homosexuell persongemenskap och föreslog kyrklig välsignelse av denna. Denna rapport var dock alltför radikal för att 1974 kunna anammas officiellt. Från centralt kyrkligt håll bemöttes den homosexuella frågan med tystnad.

Först på 1980-talet började frågan diskuteras på allvar och 1994 kom så utredningen *Kyrkan och homosexualiteten*. Nu blev plötsligt kyrklig acceptans av homosexuellt samliv Svenska kyrkans huvudlinje, medan den traditionella hållningen (bl.a. uttryckt i 1951 års biskopsbrev) kom att kallas alternativlinjen. Fortfarande var det dock endast fråga om partnerskap, eftersom äktenskapet sades vara till endast för heterosexuella.

År 2004, drygt ett år före kyrkomötets beslut om partnerskapsvälsignelse, hade förespråkarnas positioner flyttats fram ytterligare. En kraftigare majoritet än tidigare var nu positivt inställda till enkönade parrelationer och nu fanns det dessutom tunga kyrkliga makthavare och företrädare (t.ex. domprosten, nuvarande biskopen Koivunen Bylund och läronämndsledamoten Svartvik) som öppet talade för könsneutralt äktenskap eller åtminstone övervägde ett sådant.

När det gäller att förklara denna förändring blir det svårare. Kyrkan lever inte isolerad utan påverkas naturligtvis på olika sätt av den omkringliggande världen, inte minst gäller detta en så genompolitiserad kyrka som Svenska kyrkan. Därför är det framför allt i den föränderliga omkringliggande världen förklaringarna till Svenska kyrkans ändrade inställning finns och

skall sökas. Att ge en någorlunda heltäckande förklaring till samhällets mer eller mindre plötsliga acceptans av homosexualitet faller emellertid helt utanför ramen för denna undersökning. Här kan endast, utifrån det analyserade materialet, redovisas den *motivering* till Svenska kyrkans förändrade inställning, som kyrkan själv ger.

I luthersk tradition har Bibeln ansetts vara det enda rättesnöret för lära och liv. Därför är det inte märkligt att Holsten Fagerberg i 1974 års rapport lade ned särskilt arbete på att försöka komma runt de mot homosexuella handlingar fördömande bibliska texterna. Han gjorde det genom att tolka dem på nya sätt.

Trots att dessa nytolkningar övertygande motsades av fackexpertis var det fortfarande en av tre exegetiskt sakkunniga, Eskil Franck, som i 1994 års utredning höll fast vid dessa. 1994 års huvudlinje valde dock att inte anknyta till Francks exegetiska utredning, utan prövade istället ett nytt sätt att förhålla sig till Bibeln. Det var inte längre de enskilda bibelställena som behandlade den aktuella frågan som skulle beaktas, utan istället ville man låta de stora bibliska värdena som kärlek, gemenskap, trohet o.s.v. vara styrande. Utifrån dessa värden menade man sig kunna bejaka homosexuella parrelationer, även om de bibelställen som uttalade sig om homosexualitet var negativa till företeelsen.

Detta förhållningssätt gjorde sig märkbart även i 2004 års hearing. Fortfarande fanns det några som försökte komma runt de fördömande bibliska utsagorna, men de flesta, med ärkebiskopen i spetsen, relativiserade Bibelns ställning och argumenterade istället utifrån vad som i denna undersökning på några ställen kallats ”kärlekens argument”. Kärlekens argument var också det argument som Teologiska kommittén använde sig av i sitt förslag till kyrkomötet 2005. Ett annat återkommande sätt att argumentera var att göra det ur diskrimineringsynpunkt. Alla inskränkningar av de homosexuellas rättigheter måste upphöra, och därför skall de även få sin kärlek bekräftad och välsignad i kyrkan. Vi skulle kunna kalla detta för ”rättvisans argument”.

När det gäller förhållandet till de lutherska bekännelseskriterierna har det under undersökningens gång visat sig att många av argumenten råkat i konflikt med luthersk teologi. Inte minst gäller detta det frångående av *sola scriptura*-principen, som öppet gjordes av 1994 års huvudlinje och som sedan många inlägg i hearingen 2004 utgjorde exempel på. Dessutom visade 1994 års huvudlinje upp ett antinomistiskt drag, då den menade att tron på Jesus medger ett bortseende från de konkreta buden. Man blandade även samman lag och evangelium i det att man sade att evangeliet innebär att man kan leva på ett visst sätt, även om det inte är i full samstämmighet med skapelsens ursprungliga plan. Slutligen gav 1994 års huvudlinje i sin optimistiska människosyn föga utrymme för arvsyndstanken. Vid hearingen 2004 argumenterade ärkebiskopen och ytterligare en person (Gårdfeldt) klart svärmiskt, då de

menade att Guds Ande uppenbarar nya sanningar för kyrkan i samhällsförloppet, helt bortsett från Bibelordet.

Även bland de tveksamma till kyrklig välsignelse av homosexuellt partnerskap fanns sådant som stred mot de lutherska bekännelseskriterierna. I utredningen från 1994 fanns hos Hartman en överbetoning av vad den världsvida kristenheten anser i homosexfrågan. Detta är inte något avgörande argument i en evangelisk-luthersk kyrka. Samma överbetoning av ekumeniska hänsynstaganden återkom sedan 2004 hos den till homosexualitet tveksamme Sjölin och hos motståndaren Brander. De två sistnämnda gjorde även en oluthersk uppdelning mellan kyrkan och samhället. I kyrkan vill de att en viss sexuaetik skall råda, men i samhället en helt annan. En sådan inskränkning av den naturliga lagen är luthersk teologi främmande.

Medicinska och psykologiska resonemang har spelat en förhållandevis liten roll i argumenteringen. De gånger dessa på allvar tagits upp till behandling, t.ex. i 1974 års rapport, har det konstaterats hur svårt det är att dra några säkra slutsatser, hur komplicerat forskningsläget är o.s.v.

Flera gånger har det i allmänna ordalag ändå från förespråkarnas sida talats om att vi idag vet så mycket mer än vad man gjorde under antiken, på Pauli tid. Men varken 1994 års huvudlinje, de analyserade debattörerna i 2004 års hearing eller Teologiska kommittén i sitt förslag till kyrkomötet 2005, har förklarat vad denna nya vetenskapliga kunskap består i. Den enda nya kunskap som man på ett tydligt sätt hänvisar till är de homosexuellas egna berättelser om sina känslor och upplevelser, och utifrån dessa har man slutit sig till att det finns en genuin homosexualitet som man vill stödja genom kyrklig acceptans och välsignelse.

Om alla de problem, drogmissbruk, psykisk ohälsa, självmordsförsök och sjukdomar - inte minst HIV/AIDS – som är nära förbundna med den homosexuella livsstilen, har det i stort sett tigit. De få gånger de nämnts av förespråkarna - av Fagerberg 1974 och Fagerberg&Widell 2004 - har det inte gjorts för att problematisera den positiva synen på homosexualitet, utan för att motivera kyrklig acceptans. Man menar nämligen att en sådan skulle kunna hjälpa de homosexuella ur den destruktiva livsstilen.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Källor

Ett brev i en folkets livsfråga. Stockholm 1951.

Fagerberg, Holsten (red.), *De homosexuella och kyrkan*, Stockholm 1974.

Kyrkan och homosexualiteten. (Svenska kyrkans utredningar 1994:8), Stockholm 1994.

Kärlek, samlevnad och äktenskap. (Svenska kyrkans utredningar 2005:1), Uppsala 2005.

Litteratur

Beckman, Ninna Edgardh, ”Hon ler mot den dag som kommer” i *Svensk Kyrkotidning* 2002:21/22.

Bibelsyn och bibelbruk, Lund 1970.

- Block, Per, "Modet att säga emot Paulus" i *Kyrkans tidning* 1999:46.
- Caragounis, Chrys C., *Homoerotik I forntid och nutid - och den kristna församlingen*, Haninge 2000.
- Cöster, Henry, "Skriften som probersten" i Anne-Louise Eriksson (red.), *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*, Stockholm 2004.
- Doktor Martin Luthers Lilla katekes i närmaste anslutning till originalet jämte 1878 års utveckling samt en kort biktförklaring*, Uppsala 1979.
- Ekstrand, Thomas, "Vad betyder världen bakom texten?" i Anne-Louise Eriksson (red.), *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*, Stockholm 2004.
- En fråga om kärlek. Homosexuella i Kyrkan*, Stockholm 1988.
- Eriksson, Anne-Louise, "Inledning" i Anne-Louise Eriksson (red.), *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*, Stockholm 2004.
- Erlandsson, Seth, "Bibeln, bibelsynen och bibelforskningsläget" i *Biblicum* 2003:3.
- Erlandsson, Seth, *Den lutherska bekännelsen i Sverige – en kyrkohistorisk tillbakablick*, Uppsala 1978.
- Erlandsson, Seth, Danell, G. A. och Hedegård, David, *Det står skrivet*, Göteborg 1971.
- Gustafsson, Johanna, *Kyrka och kön. Om könskonstruktioner i Svenska kyrkan 1945-1985* (diss.), Stockholm/Stehag 2001.
- Gårdfeldt, Lars, *Hatar Gud bögar?*(diss.), Stockholm 2005.
- Imberg, Rune, "Korten på bordet i homosexdebatten!" i *Dagen* 2000-10-18.
- Imberg, Rune, "Korten på bordet i homosexdebatten! 2" i *Dagen* 2000-10-19.
- Jonsson, Johnny, "Bibeltolkning och bibelbruk – en lägesrapport" i *Svensk Kyrkotidning* 2002:21/22.
- MacRae, Allan A., "Bibeln och kanonfrågan" i Seth Erlandsson (red.), *Ditt ord är sanning. En handbok om Bibeln tillägnad David Hedegård*, Uppsala 1971.
- Rodhe, Edvard, *Svenska kyrkan omkring sekelskiftet*, Uppsala 1930.

- Scaer, David, *Law and Gospel and the Means of Grace*, St. Louis 2008.
- Schmidt, Thomas E., *Straight&Narrow?*, Downers Grove, Illinois 1995.
- Stenström, Hanna, "Den irriterande rösten" i Anne-Louise Eriksson (red.), *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*, Stockholm 2004.
- Svartvik, Jesper, *Bibeltolkningens bakgator. Synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nutid*, Stockholm 2006.
- Svartvik, Jesper, "Vem vaktar väktarna?" i Anne-Louise Eriksson (red.), *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*, Stockholm 2004.
- Svenska Folkbibeln*, Haninge 1998.
- Svenska kyrkans bekännelseskrifter*, Stockholm 1997
- Svenska kyrkans kyrkoordning*, Stockholm 2000.
- Svenungsson, Jayne, "Bibeln och den radikala hermeneutiken" i Anne-Louise Eriksson (red.), *Tolkning för livet. Åtta teologer om Bibelns auktoritet*, Stockholm 2004.

APPENDIX

”Därför utlämnade Gud dem till skamliga lidelser. Deras kvinnor bytte ut det naturliga umgänget mot det onaturliga. På samma sätt övergav männen det naturliga umgänget med kvinnan och upptändes av begär till varandra. Män bedrev otukt med män och fick själva ta det rättvisa straffet för sin förvillelse. Och eftersom de inte ansåg det vara något värt att ha kunskap om Gud, utlämnade Gud dem åt ett ovärdigt sinnelag, så att de gjorde sådant som är mot naturen” (Rom. 1:26-28).

”Vet ni inte att inga orättfärdiga skall få ärva Guds rike? Bedra inte er själva! Varken otuktiga eller avgudadyrkare, varken äktenskapsbrytare eller de som utövar homosexualitet eller de som låter sig utnyttjas för sådant, varken tjuvar eller giriga, varken drinkare, förtalare eller utsugare skall ärva Guds rike” (1 Kor 6:9-10).

”Så är det med Sodom och Gomorra och städerna däromkring. På samma sätt bedrev de otukt och följde onaturliga begär. De står som varnande exempel och får sitt straff i evig eld” (Jud. v 7).

”Vi veta, vilken synd Gud anklagar människorna för före syndafloden och före de fem städernas uppbrännande. Liknande synder ha varit förebud till andra städers förstörelse, såsom Sybaris' och Roms. Och häri hava vi en förebild till de tider, som skola föregå världens ände” (Augsburgska bekännelsens apologi, Svenska kyrkans bekännelseskifter, s 262).

Prästdeklarationen med anledning av Svenska kyrkans beslut om välsignelse av registrerade partnerskap

Till:

Svenska kyrkans församlingar och dess beslutsfattare

Svenska kyrkan har beslutat om en officiell ordning för välsignelse av registrerade partnerskap och infört detta i Kyrkoordningen.

Vi, präster i denna kyrka, som undertecknat denna deklaration anser att detta beslut står i strid med den ordning för samliv och äktenskap, som Gud genom sitt ord uppenbarat för oss och som definieras som en relation mellan en man och en kvinna. Guds ord tillåter oss inte att välsigna någon annan slags parrelation.

Vi är som präster bundna av de löften till trohet mot den Heliga Skrift och kyrkans bekännelse som vi avgav vid vår prästvigning och vi tar därför helt avstånd från den beslutade ordningen och vill på detta sätt göra det allmänt känt.

Alla Helgons dag den 1 november 2005

Yngve Kalin, komminister i Hyssna

Denna deklaration har undertecknats av 864 präster i Svenska kyrkan